

پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری
۲. بهار ۱۳۹۷

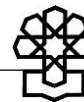
معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۶۱۸۷
آذرماه ۱۳۹۷

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۳.....	مقدمه
۴.....	بیان مسئله
۵.....	هدف از این پژوهش
۵.....	ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری
۶.....	سابقه سنجش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌ها
۶.....	تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها
۷.....	۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری
۷.....	۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری
۹.....	۱-۲. پرسشنامه و مقررات پیمایش
۱۰.....	۱-۳. جامعه و انتخاب نمونه
۱۴.....	۱-۴. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری
۱۵.....	۲. نتایج پژوهش براساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری
۱۵.....	۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD)
۲۲.....	۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی
۲۴.....	۲-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها
۲۶.....	۲-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی
۲۷.....	۲-۵. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری
۲۹.....	۲-۶. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها
۳۱.....	۳. نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری
۳۲.....	۳-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»
۳۳.....	۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»
۳۴.....	۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»
۳۶.....	۳-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «عملکرد دولت»
۳۷.....	۳-۵. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
۳۸.....	۳-۶. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی»
۳۹.....	۳-۷. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض»
۴۰.....	۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها
۴۲.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۴۴.....	منابع و مأخذ

پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری

۲. بهار ۱۳۹۷

چکیده

گزارش حاضر، دومین سنجش فصلی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران است. در این گزارش، با مشارکت فعالان اقتصادی سراسر کشور، وضعیت مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در بهار سال ۱۳۹۷ استخراج و به تفکیک استان‌ها، مؤلفه‌ها و حوزه‌های کسب‌وکار ارائه شده است.

بر اساس تعریف این پژوهش، امنیت سرمایه‌گذاری در شرایطی به طور کامل برقرار می‌شود که متغیرهای اقتصاد کلان (نرخ تورم، نرخ ارز و...) با ثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، قوانین و مقررات و رویه‌ها و تصمیمات اجرایی با ثبات، برای همه شفاف و قابل درک باشد و به طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت تغییر، تغییراتشان در زمان معقولی پیش از اجرا به اطلاع ذی‌نفعان برسد، سلامت اداری برقرار باشد و اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد، جان و مال همه شهروندان از تعرض مصون باشد، حقوق مالکیت برای همه دقیق تعریف و تضمین شده باشد، نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه استفاده خودسرانه و بدون اجازه از دارایی‌های فیزیکی یا فکری دیگران، برای هیچ‌کس مقرون به‌صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای قضایی و انتظامی با کم‌ترین هزینه و در کوتاه‌ترین زمان، مال از دست‌رفته خود را به همراه خسارت مربوط، دریافت کنند و در آخر اینکه فرهنگ وفای به عهد و صداقت در مراکز اقتصادی رایج باشد.

شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۷ کمیّت ۶/۱۵ از ۱۰ (۱۰ بدترین حالت) ارزیابی شده است. مقدار عددی این شاخص در مطالعه زمستان گذشته^۱ ۵/۹۸ محاسبه شده بود که نشان می‌دهد کمیّت امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ نسبت به فصل قبل از آن به میزان ۰/۱۷ نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

بر اساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، در بهار ۱۳۹۷ سه مؤلفه زیر به

عنوان **نامناسب‌ترین** مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده‌اند:

۱. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی،

۲. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،

۳. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده،

۱. سید امیر سیاح و ایمان تهرانی، «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، ویرایش اول، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۰۶۱، شهریور ۱۳۹۷.

و مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی بهار ۱۳۹۷ عبارتند از:

۱. ایجاد اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی،

۲. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار،

۳. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات).

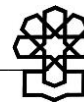
این گزارش از دو مجموعه داده‌های پیمایشی و آماری و شاخص کلی (ترکیب دو مجموعه داده پیمایشی و آماری)، تهیه شده است. بر اساس یافته‌های داده‌های پیمایشی این پژوهش در بهار ۱۳۹۷، فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از استان‌های ایلام، البرز و چهارمحال و بختیاری نامناسب‌ترین ارزیابی و از استان‌های مرکزی، سمنان و زنجان، مناسب‌ترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در استان‌هایشان ارائه کرده‌اند. پس از تلفیق داده‌های آماری و یافته‌های پیمایشی در این پژوهش، استان‌های تهران، ایلام و چهارمحال و بختیاری نامناسب‌ترین و استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر و زنجان مناسب‌ترین وضعیت را از نظر شاخص امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها در بهار ۱۳۹۷ کسب کرده‌اند.

این نتایج حاکی از فاصله میان ذهنیت فعالان اقتصادی (پیمایش) با داده‌های آماری اقتصاد ایران نیز هست. انتظار می‌رود بخشی از این فاصله با افزایش حجم نمونه‌های قابل قبول پیمایش به حداقل قابل تعمیم (حدود ۱۱۴۷۰ مورد) کاهش یابد.^۱

بررسی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بین دو پایش اول و دوم (زمستان ۱۳۹۶ تا بهار ۱۳۹۷) نشان می‌دهد همچنان وضعیت استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر و زنجان، «مناسب‌ترین» باقی‌مانده و استان‌های تهران و چهارمحال و بختیاری، جزء نامناسب‌ترین استان‌ها ارزیابی شده‌اند و استان ایلام نسبت به فصل قبل وضعیت نامناسب‌تر (از رتبه ۲۶ ام به رتبه ۳۰ ام نزول کرده است) و استان البرز تنها ۲ رتبه وضعیت مناسب‌تری پیدا کرده و به رتبه چهارمین استان نامناسب رسیده است.

بر اساس نتایج این پیمایش، در بهار ۱۳۹۷، از بین ۹ حوزه فعالیت اقتصادی، فعالان اقتصادی در حوزه‌های دامداری، مرغداری و شیلات، بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه‌های ارتباطات، توزیع و... (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی) بهترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری ارائه کرده‌اند. در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ (مطالعه فصل قبل) فعالان اقتصادی در بخش صنعت و ساختمان و نیز بخش معدن (بجز نفت و گاز) بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در بخش نفت خام و گاز طبیعی و نیز بخش تأمین آب و برق و گاز، بهترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

۱. برای ۳۱ استان کشور و هر استان بالغ بر ۳۷۰ نمونه پیمایشی پرسشنامه قابل قبول نیاز است تا نمونه‌ها به حدنصاب تعیین‌شده برای تعمیم نتایج نمونه‌ها به کل جامعه آماری برسد.

انتظار می‌رود با ادامه تهیه و انتشار گزارش‌های فصلی امنیت سرمایه‌گذاری، توجه عموم مسئولان کشور به این عامل کلیدی سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی - اما مغفول مانده - در سیاست‌گذاری اقتصاد ایران جلب شود و این مجموعه گزارش‌های فصلی، به ترویج گفتمان امنیت سرمایه‌گذاری، قانونگذاری بهتر، احترام بیش‌تر به حقوق مالکیت و نیز بهبود عینی و واقعی امنیت اقتصادی و فضای سرمایه‌گذاری در ایران کمک کند. علاوه بر اینها، امید است با انجام مستمر این ارزیابی و انتشار نتایج آن، مسئولان اجرایی کشوری و استانی در قبال فعالان اقتصادی، متعهدتر و مسئولیت‌پذیرتر شده و قوای مقننه و قضائیه نیز در ایجاد بستر امن و رقابتی برای سرمایه‌گذاری و تولید در ایران بیش‌تر و مؤثرتر بکوشند.

مقدمه

نظریه‌پردازان رشد و توسعه اقتصادی متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری را مشخص کرده‌اند که اغلب آنها در ایجاد محیط امن و با ثبات خلاصه می‌شود. نوسان بسیار شدید سرمایه‌گذاری در ایران معاصر، میزان پایین سرمایه‌گذاری بخش خصوصی طی دهه‌های اخیر و فرار سرمایه‌های مادی و انسانی به خارج از کشور نشان می‌دهد در عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در کشور احتمالاً اختلال‌هایی وجود دارد.^۱ گزارش حاضر نتیجه دو سال فعالیت پژوهشی همکاران گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با همکاری منتخبی از مطرح‌ترین اساتید و صاحب‌نظران در موضوع امنیت سرمایه‌گذاری است.^۲ این گزارش، با روش‌های پیمایشی و آماری، نماگرها و مؤلفه‌های مؤثر در سرمایه‌گذاری در استان‌ها و بخش‌های اقتصادی ایران را ارزیابی کرده و با تلفیق آنها به روش علمی، «شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» مربوط به بهار ۱۳۹۷ را ارائه داده است. این دومین گزارش از این سلسله مطالعه فصلی بوده و طبق برنامه‌ریزی انجام شده، این مطالعه به صورت منظم فصلی ادامه خواهد یافت.

۱. محمدحسین حسین‌زاده‌بحرینی، و سیدسعید ملک‌الساداتی، «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹، ص ۲۷.

۲. گزارش ارزیابی پیش‌رو، حاصل انجام پژوهشی با این مشخصات است: سیدامیرسیاح، و دیگران، «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (وبرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷؛

برخی از صاحب‌نظرانی که در طول این مدت در تدوین مؤلفه‌ها و نماگرهای این گزارش همکاری کرده‌اند عبارتند از: آقایان محمود احمدپور داریانی، علی اسداللهی، مرتضی ایمانی‌راد، محمد بحرینیان، لطفعلی بخشی، حمید پاداش، ابوالفضل پاسبانی‌صومعه، سیدبهزاد پورسید، جمشید تقسیم‌ی، سیدرضا حجازی، محمدحسین حسین‌زاده‌بحرینی، سیدمحمدرضا حسینی، آرمان خالقی، سیداحسان خاندوزی، سیدضیاء‌الدین خرمشاهی، محمد خطیبی، جعفر خیرخواهان، محسن رنایی، رضا زعفریان، بهروز زمردپوش، حسن سبحانی، سید یاسر سبحانی‌فر، علی شمس‌اردکانی، رحیم فرضی‌پور، سعید قاسمی‌زاده‌تمر، نوروز کهزادی، سیدجعفر مرعشی، هادی مظاهری، مینا مهرنوش، حسین نقره‌کار شیرازی، سالار معینی‌کرمانشاهی.

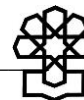
بیان مسئله

بر اساس «قانون مدنی»، مصوب ۱۳۰۷ شمسی هر شهروند ایرانی در صورتی که مال یا دارایی‌اش مورد تجاوز دیگری قرار گیرد، می‌تواند با مراجعه به کلانتری و دستگاه قضایی، با کمک و حمایت حکومت، مال خود را بازپس بگیرد و خسارت خود را جبران کند. از آن زمان تاکنون، گویی مسئولان کشور چنین فرض کرده‌اند که امنیت سرمایه‌گذاری مردم ایران توسط قانون مدنی و نهادها تأسیس شده برای اجرای آن (دادسراها، دادگاه‌ها و نیروی انتظامی فعلی)، تأمین است و اگر اموال یکی از فعالان اقتصادی ایرانی مورد تعدی قرار بگیرد، او می‌تواند با مراجعه به پاسگاه و دادگاه، به راحتی حق خود را وصول کند. اما مشاهدات عینی و شواهد موجود نشان می‌دهد در فرایند مطالبه این حق، پیچیدگی‌هایی وجود دارد که فرض مورد اشاره را با چالش‌هایی جدی مواجه می‌کند.

شواهد و قرائن نشان می‌دهد «حقوق مالکیت» به معنای کلی «حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند»، در کشور ما از طرف حکومت به حد کافی تضمین شده نیست و مالکیت فیزیکی و فکری شهروندان ایرانی، توسط دیگر شهروندان و نیز حکومت مورد تعدی قرار می‌گیرد بدون اینکه امکان استیفای مؤثر، کم‌هزینه و سریع حق مورد تعدی وجود داشته باشد.

مصادیق مشاهده شده تعدی به «امنیت سرمایه‌گذاری» که در سال‌های اخیر مرتباً به عنوان شکایت و مطالبه از سوی فعالان اقتصادی به نمایندگان و نیز مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود عبارتند از:

- عدم تعهد به اجرای قراردادهای کسب‌وکار از طرف دستگاه‌های اجرایی و دیگر شهروندان نظیر پرداخت وجه چک یا تحویل مورد اجاره در موعد مقرر، اجرای تعهدات خدمات پس از فروش و...؛
 - فرایند بسیار طولانی، پیچیده، وقت‌گیر و پرهزینه دادرسی و پیگیری حقوق مورد تعدی؛
 - بی‌تعهدی مسئولان به اجرای وعده‌های داده شده در قوانین، برنامه‌های انتخابی، سخنرانی‌ها و...؛
 - غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی، نظیر تعرفه‌های تجاری؛
 - بی‌ثباتی متغیرهای اصلی اقتصادکلان نظیر نرخ ارز، تورم، نرخ سود بانکی؛
 - وجود زمینه‌های فساد در روابط مأموران حکومت و فعالان اقتصادی؛
 - دخالت‌های قانونی و غیرقانونی مأموران حکومتی در اداره بنگاه‌ها؛
 - قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات و دقیق نبودن حقوق فعالان اقتصادی و نحوه و هزینه استیفای آنها؛
- به عبارتی مسئله این تحقیق عبارت است از معرفی مؤلفه‌ها و روشی برای سنجش مستمر «امنیت سرمایه‌گذاری» در استان‌ها و کسب‌وکارهای سراسر کشور جمهوری اسلامی ایران و ارائه نتایج مستمر آن به تفکیک استانی و بخشی (بخش اقتصادی نظیر کشاورزی، صنعت، فناوری نوین و...)

هدف از این پژوهش

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری و ارائه توصیه‌های لازم باهدف بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در میان‌مدت و بلندمدت است. در این مطالعه (بهار ۱۳۹۷) برآورد مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک فعالان حوزه‌های اقتصادی به همراه جداول تفکیکی و رتبه‌بندی استان‌ها و حوزه‌ها از نظر هر مؤلفه و نماگر و توصیه‌های کاربردی برای بهبود هر مؤلفه در بهار ۱۳۹۷ ارزیابی می‌شود.

ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری

در فقدان گزارش‌های منظم و سنجش‌های مستمر از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری، مسئولان به خود اجازه می‌دهند به تعهداتشان در قرارداد با فعالان اقتصادی پایبند نباشند، وعده‌های بدون پشتوانه دهند، مقررات و رویه‌های اجرایی را به طور غافلگیرکننده‌ای تغییر دهند، مصوبه‌هایی با ضمانت اجرایی اندک تصویب کنند، در برابر مطالبات فراقانونی مأموران تحت امرشان از فعالان اقتصادی، واکنش جدی و بازدارنده نشان ندهند و در شفاف‌سازی و پاسخگویی به مطالبات فعالان اقتصادی تعلل کنند.

با درجه پایین امنیت سرمایه‌گذاری در ایران، سرمایه‌گذاران تا حدود زیادی برای فعالیت اقتصادی بی‌انگیزه خواهند شد و اهداف اصلی اقتصاد کلان، یعنی رشد اقتصادی و اشتغال آسب خواهد دید.

برخی از اجزای امنیت سرمایه‌گذاری مانند «تضمین حقوق مالکیت» آنچنان اهمیت دارد که برخی از اقتصاددانان، آن را زیربنا و عامل اصلی رشد اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته می‌دانند؛ «حقوق مالکیت (به عنوان جزئی از امنیت سرمایه‌گذاری) در فرایند موفقیت اقتصادی این کشورها آن قدر اهمیت دارد که صاحب‌نظران معتقدند آنها زمانی از مرز موفقیت عبور کردند که قوانین رسمی و گسترده مالکیت را تدوین و فرایند تبدیل مالکیت به سرمایه را آغاز کردند»^۱.

بر اساس آنچه گفته شد و با جلب توجه و ایجاد حساسیت در سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد کشور نسبت به موضوع «نرم‌افزارهای توسعه» نظیر تضمین حقوق مالکیت فیزیکی، حاکمیت قانون و امنیت سرمایه‌گذاری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به این نتیجه رسید که علاوه بر «محیط کسب‌وکار»، لازم است توجه سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد ایران به موضوع «امنیت سرمایه‌گذاری» و «حقوق مالکیت و ضمانت‌های اجرایی آن» نیز جلب و متمرکز شود؛ موضوعی که شکایت‌ها و مطالبات فعالان اقتصادی نشان می‌دهد مسئله‌ای ریشه‌دار در میان تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران ایرانی است و توجه به آن و برقراری امنیت سرمایه‌گذاری می‌تواند «فضای سرمایه‌گذاری»^۲ در ایران را بهبود بخشد.

۱. هرناندو دسوتو، راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶، ص ۳۵.

۲. در ادبیات تخصصی، عبارت‌های «محیط کسب‌وکار» (Business Environment) و «فضای سرمایه‌گذاری»

سابقه سنجش محیط کسب و کار در مرکز پژوهش‌ها

گروه مطالعات محیط کسب و کار در دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، از سال ۱۳۸۹ با تعریف و معرفی مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار، پایش فصلی محیط کسب و کار در ایران را آغاز کرد. این مجموعه مطالعات میدانی و مستمر از پاییز ۱۳۸۹ تحت عنوان «پایش محیط کسب و کار ایران»^۱ منتشر می‌شد پس از ۶ سال پیمایش و پژوهش مستمر در زمستان ۱۳۹۵ با انتشار ۲۶ گزارش فصلی، پایان یافت و بر اساس ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، ادامه آن پیمایش‌ها به اتاق بازرگانی صنایع معادن و کشاورزی ایران محول شد.

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای ۶ سال تدوین گزارش‌های پایش محیط کسب و کار این بود که نشان داد مشکل اصلی اداره بنگاه در ایران نه زیرساخت‌هایی نظیر جاده، برق و بندر، بلکه جنبه‌های نرم‌افزاری تولید و سرمایه‌گذاری است؛ یعنی عواملی نظیر ثبات اقتصاد کلان، شفافیت و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد، فقدان فساد و تضمین همه‌جانبه حقوق مالکیت؛^۲ است (سیاح، ۱۳۹۵: ۲۶-۲۷) مؤلفه‌هایی که از مجموعه آنها به عنوان «امنیت سرمایه‌گذاری» یاد می‌شود.

به همین دلیل مرکز پژوهش‌های مجلس، ادامه تهیه گزارش‌های پایش محیط کسب و کار را به اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران سپرد و تهیه گزارش‌های فصلی حاضر را با هدف تحقیق دقیق در ابعاد و ماهیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در دستور کار قرار داد.

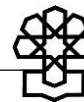
تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها

- **فعال اقتصادی:** منظور از فعال اقتصادی در این پژوهش، همه اتباع ایران که به سن ۱۸ سال رسیده‌اند و در یکی از حوزه‌های کاری از طریق قانونی یا به هنجار و عرف جامعه، به‌طور مستمر مشغول کسب درآمد هستند.
- **حقوق مالکیت:** حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند
- **امنیت سرمایه‌گذاری:** در این پژوهش، منظور از «امنیت سرمایه‌گذاری»، شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصاد کلان با ثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد و اعمال شود، قوانین

(Investment Climate) تقریباً به یک مفهوم اشاره دارند؛ با این تفاوت که فضای سرمایه‌گذاری (به مفهوم عوامل مؤثر بر تصمیم یک سرمایه‌گذار بالقوه برای سرمایه‌گذاری در یک منطقه) مربوط به قبل از تأسیس بنگاه و تصمیم کارآفرین برای شروع کار می‌شود، اما محیط کسب و کار (مجموعه عوامل مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌های یک منطقه یا حوزه کاری که تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند) به بعد از تأسیس بنگاه مربوط می‌شود. در «قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار» (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) نیز «محیط کسب و کار» به همین ترتیب تعریف شده است: «... مجموعه عوامل مؤثر در اداره یا عملکرد بنگاه‌های تولیدی که خارج از کنترل مدیران آنها می‌باشند».

۱. تعداد تشکلهای مشارکت‌کننده در فصول مختلف تغییر می‌کرده است.

۲. سید امیر سیاح، «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب و کار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳»، مجلس و راهبردی، سال بیست و سوم، ش ۷۵، بهار ۱۳۹۵، صص ۲۷-۳۶.

و مقررات، تصمیم‌های مسئولان و رویه‌های اجرایی کشور، باثبات باشند و به‌طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هر یک از آنها، تغییرات قبلاً به اطلاع ذی‌نفعان برسد؛ همچنین اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به‌طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد و نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، یا استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچ‌کس اعم شخص حقیقی و حقوقی از جمله مسئولان کشور، مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای ذی‌صلاح، در کم‌ترین زمان، مال از دست‌رفته خود را به همراه خسارت مربوطه، دریافت کنند.

۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری

گزارش حاضر، دومین گزارش مستمر فصلی است که با ابزار پرسشنامه و بر اساس ترکیبی از «ادراک‌سنجی» فعالان اقتصادی سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه پیمایشی (Survey Data) و نیز داده‌های آماری (Hard Data) امنیت سرمایه‌گذاری ایران در دوره سه‌ماهه بهار ۱۳۹۷ تهیه شده است.

۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

از سال ۱۳۹۵ مطالعات پژوهشی و میدانی گسترده‌ای برای ساخت «شاخص امنیت سرمایه‌گذاری» و مؤلفه‌های آن در مرکز پژوهش‌های مجلس آغاز شد که حاصل آن در پژوهشی که مبنای گزارش حاضر محسوب می‌شود، با عنوان «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها» مدون شده است که در این گزارش با عنوان «پژوهش اصلی» از آن یاد می‌کنیم.

۲۱ مؤلفه پیمایشی و ۱۷ مؤلفه آماری این گزارش، در پژوهش اصلی به این ترتیب به‌دست آمده‌اند که ابتدا با روش کتابخانه‌ای، مطالعات پیشین درباره تعریف، اجزا و مؤلفه‌ها، آثار «امنیت سرمایه‌گذاری» و روش‌های به‌کار رفته پیشین برای محاسبه مؤلفه‌های مذکور، گردآوری شدند. سپس بر اساس تجربیات داخلی و خارجی در تبیین تعریف ماهیت، اجزا و مؤلفه‌های «امنیت سرمایه‌گذاری»، نماگرها و مؤلفه‌های آماری^۱ و پیمایشی^۲ پیشنهاد شده است.

در گام بعد با روش میدانی و نظرخواهی از خبرگان، برای حک و اصلاح و تأیید ۱۰ نماگر و ۴۰ مؤلفه پیشنهادی نظرخواهی صورت گرفته و بر اساس نتیجه این پژوهش میدانی، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۷ نماگر و ۳۸ مؤلفه (۱۷ مؤلفه آماری و ۲۱ مؤلفه پیمایشی) نهایی و به شرح زیر معرفی شد:

1. Hard Data
2. Survey Data

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماري)

۱. اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق بموقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری و مالی (مؤلفه پیمایشی)،
۲. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایت فعالان اقتصادی (مؤلفه پیمایشی)
۳. تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی (مؤلفه پیمایشی)
۴. اجرای کامل و بموقع احکام مراجع قضایی (مؤلفه آماري)
۵. رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری (مؤلفه آماري)
۶. نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) (مؤلفه آماري)
۷. میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز) (مؤلفه آماري)

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماري)

۱. ثبات قیمت مواد اولیه (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده (مؤلفه آماري)
۳. ثبات نرخ ارز (مؤلفه آماري)

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماري)

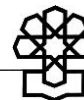
۱. ثبات یا پیش‌بینی‌پذیری قوانین و مقررات (مصوبه مجلس یا هیئت دولت یا وزرا) (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات یا پیش‌بینی‌پذیری رویه‌های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی) (مؤلفه پیمایشی)
۳. روشن و غیرقابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب‌وکار (مؤلفه پیمایشی)
۴. ثبات مسئولان استانی – (مؤلفه آماري)

نماگر ۴. شفافیت و سلامت اداری (۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)

۱. توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۲. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم‌های مسئولان (مؤلفه پیمایشی)
۳. میزان شیوع رشوه در ادارات (مؤلفه پیمایشی)
۴. اعمال نفوذ و تباری در معاملات حکومتی (مؤلفه پیمایشی)

نماگر ۵. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درست‌ی (۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماري)

۱. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۲. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار (مؤلفه پیمایشی)
۳. وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت (مؤلفه پیمایشی)
۴. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده (مؤلفه پیمایشی)
۵. عمل مسئولان محلی به وعده‌های داده‌شده (مؤلفه پیمایشی)

۶. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۷. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۸. درصد چک‌های برگشتی (مؤلفه آماری)
 ۹. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
- نماگر ۶. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)**
۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات) (مؤلفه پیمایشی)
 ۲. سرقت یا استفاده غیرمجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی (مؤلفه پیمایشی)
 ۳. سرقت مستوجب تعزیر (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۴. تصرف عدوانی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۵. مزاحمت ملکی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۶. ضرب و جرح عمدی (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۷. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح (به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)
 ۸. ضریب نفوذ بیمه (مؤلفه آماری)

نماگر ۷. عملکرد دولت (۳ مؤلفه پیمایشی)

۱. سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات (مؤلفه پیمایشی)
۲. اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های جدید خارجی (مؤلفه پیمایشی)
۳. حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه‌گذار (مؤلفه پیمایشی)

۱-۲. پرسشنامه و مقررات پیمایش

پرسشنامه پژوهش حاضر، به صورت الکترونیکی و شامل ۲۱ پرسش برای سنجش ادراک و احساس فعالان اقتصادی از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری به صورت کیفی و طیف (گزینه‌های) ۵ گانه «خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم، خیلی کم» طراحی شد.

از آنجا که این سلسله پیمایش‌ها فصلی انجام می‌شود، مقرر شد پرسشنامه‌ها از روز بیستم تا پایان آخرین ماه هر فصل توزیع شود و پاسخ‌های دریافت‌شده تا روز ۱۵ ماه بعد قابل قبول باشد.

لازم به یادآوری است در تجربه پیشین مرکز پژوهش‌ها برای پیمایش محیط کسب‌وکار، پرسشنامه‌ها به صورت فیزیکی برای جامعه هدف^۱ با کمک نمابر ارسال و با نمابر دریافت می‌شد که فرایند پر کردن و پیاده‌سازی و انتقال داده‌ها به رایانه، به صورت دستی انجام می‌شد و احتمال خطای

۱. مطالعات پایش محیط کسب‌وکار، به‌صورت تمام‌شمار از تشکلهای اقتصادی سراسر کشور انجام می‌شد، یعنی در آن مطالعه نمونه‌گیری وجود نداشت و پرسش‌های پرسشنامه به طور مستقیم از اعضای جامعه هدف آن تحقیق پرسیده می‌شد.

انسانی در آن وجود داشت. بر اساس همین تجربه، برای پیمایش حاضر، ابزار جمع‌آوری داده‌ها به صورت روبات در پیام‌رسان‌های «تلگرام» و بعداً «بله» و نیز سایت اینترنتی طراحی شد که ویژگی همه آنها، پاسخگویی در ابزار شخصی (گوشی تلفن همراه)، ارسال الکترونیک و انتقال داده‌ها به صورت کاملاً ماشینی و بدون دخالت عامل انسانی است.

در پرسشنامه و ارزیابی پایش محیط کسب‌وکار که از سال ۱۳۸۹ به طور مستمر و فصلی منتشر می‌شود، امتیاز ۱۰، بدترین امتیاز تعریف شده بود به طوری که عدد محاسباتی هرچه به ۱۰ نزدیک‌تر باشد، ارزیابی بدتر تلقی می‌شد. از آنجا که طی ۷ سال گذشته مخاطب گزارش پایش محیط کسب‌وکار به این نوع کمی‌سازی (۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی و نهایتاً شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد بهتر است)، عادت کرده و گزارش حاضر نیز از نظر روش و محتوا با آن گزارش شباهت‌هایی دارد، تصمیم گرفته شد در این گزارش نیز با همان اسلوب شناخته شده، ارزیابی بین صفر و ۱۰ باشد و ۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی باشد و نهایتاً شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد، بهتر ارزیابی و تلقی می‌شود.

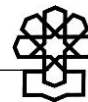
توجه به کیفی بودن پرسش‌های این پیمایش، پرسش‌های ارزیابی‌ها و پاسخ‌ها باید به صورت کمی درمی‌آمد. به همین دلیل نمرات ارزیابی به صورت خیلی کم، امتیاز ۱۰، کم، امتیاز ۷/۵، تاحدودی، امتیاز ۵، زیاد، امتیاز ۲/۵ و خیلی زیاد، امتیاز صفر معادل‌سازی کمی شد (به‌گونه‌ای که فواصل امتیاز ۲/۵ به صورت مساوی مابین گزینه‌ها رعایت شود).

لازم به یادآوری است در پرسشنامه این تحقیق، برخی از سؤال‌های رویکرد مثبت (برای مثال ارزیابی میزان وفای به عهد) و برخی رویکرد منفی (برای مثال ارزیابی میزان رشوه در ادارات) دارند. در مؤلفه‌های (رواج توزیع کالای قاچاق)، (میزان شیوع رشوه در ادارات)، (اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات)، (وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار)، (سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات) و (استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی) که سؤال‌ها رویکرد منفی داشتند و پاسخ‌ها بر خلاف سایر مؤلفه‌ها بودند، نحوه امتیازدهی به طور معکوس کمی‌سازی شد؛ یعنی خیلی زیاد نمره ۱۰ و به همین ترتیب.

۳-۱. جامعه و انتخاب نمونه

بر خلاف پیمایش‌های پایش محیط کسب‌وکار که طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ با جامعه تعریف‌شده‌ی تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس اجرا می‌شد، در پیمایش امنیت سرمایه‌گذاری، جامعه آماری، همه فعالان اقتصادی در دسترس در همه استان‌ها و همه حوزه‌های کاری در نظر گرفته شده است.

انتخاب فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده است و برای تعمیم نتایج حاصله از جمع‌آوری و پردازش داده‌ها به کل کشور، تکمیل پرسشنامه توسط حجم

قابل قبولی از فعالان اقتصادی ضرورت داشته است. روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت ارائه پرسشنامه به فعالان اقتصادی نمونه برای مؤلفه‌های پیمایشی (SD) و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری (HD) است. تعداد نمونه‌ها از جامعه فعالان اقتصادی بر اساس استفاده از جدول مورگان^۱ به دست آمده است که بر اساس حجم نمونه‌ها در هر استان مشخص شده است. جامعه فعالان اقتصادی به ۳۱ خوشه (استان‌های کشور) تفکیک شد و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد نمونه‌های لازم از هر استان به شرح جدول ۱ تعیین شد.

یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش، دسترسی به فهرست اعضای جامعه آماری تعیین شده (فعالان اقتصادی سراسر کشور) و نیز قانع و راضی کردن آنها به تکمیل پرسشنامه این پژوهش بود؛ پرسشنامه‌ای که در آن ارزیابی نیروی انتظامی و نیز وجود رشوه و فساد گنجانده شده است. دشواری دستیابی به جامعه آماری از آن جهت بود که اولاً به لحاظ ابزار انتخاب‌شده برای جمع‌آوری نظر نمونه‌ها (توسط روبات پیام‌رسان)، به شماره همراه شخصی مدیران اصلی کسب‌وکارها نیاز بود و ثانیاً بخش نامعلومی از فعالان اقتصادی در ایران، به طور زیرزمینی به فعالیت مشغول هستند یا علاقه ندارند اطلاعات کسب‌وکارشان شفاف باشد یا شناخته شوند یا حتی در معرض مکاتبه با حکومت قرار گیرند.

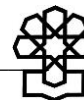
۱. جدول مورگان برای تعیین حجم نمونه از جوامعی استفاده می‌شود که نه از واریانس جامعه و نه از احتمال موفقیت یا عدم موفقیت متغیر اطلاع در دست نباشد و نتوان از فرمول‌های آماری برای برآورد حجم نمونه استفاده کرد. این جدول در حالتی محافظه‌کارانه حجم نمونه را ارائه می‌دهد. این جدول برای راحتی تصمیم تعیین حجم نمونه با خطایی قابل تحمل (۰/۰۵) و در حالت‌های مختلف تهیه شده است.

جدول ۱. حجم جامعه و نمونه لازم، تعداد پیامک‌های ارسالی و پاسخ دریافتی به تفکیک استان‌ها

استان	حجم جامعه	حجم نمونه لازم	پیامک ارسالی	پاسخ دریافتی قابل قبول
آذربایجان شرقی	۲۳۶۸۷	۳۷۸	۲۸۱۸	۱۳۳
آذربایجان غربی	۱۵۶۵۳	۳۷۵	۲۷۹۶	۱۱۰
اردبیل	۵۵۰۰	۳۵۹	۲۶۷۶	۵۹
اصفهان	۴۲۸۵۴	۳۸۱	۲۸۴۰	۱۵۷
البرز	۹۳۶۶	۳۶۹	۲۷۵۲	۸۱
ایلام	۳۹۰۶	۳۵۰	۲۶۱۰	۴۹
بوشهر	۵۳۵۳	۳۵۹	۲۶۷۶	۷۸
تهران	۷۶۰۲۳	۳۸۲	۲۸۴۸	۱۶۳
کرمان	۱۱۳۴۳	۳۷۲	۲۷۷۴	۹۷
چهارمحال و بختیاری	۵۳۳۶	۳۵۸	۲۶۷۰	۶۵
خراسان جنوبی	۵۰۵۴	۳۵۷	۲۶۶۲	۸۳
خراسان رضوی	۲۹۶۲۲	۳۷۹	۲۸۲۶	۱۳۱
خراسان شمالی	۴۴۵۱	۳۵۳	۲۶۳۲	۷۶
خوزستان	۱۵۳۹۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۹۷
زنجان	۶۵۳۸	۳۶۳	۲۷۰۶	۷۷
سمنان	۳۹۶۵	۳۵۰	۲۶۱۰	۵۸
سیستان و بلوچستان	۵۷۷۹	۳۶۰	۲۶۸۴	۵۲
فارس	۱۸۹۵۹	۳۷۷	۲۸۱۰	۱۱۴
قزوین	۵۹۹۵	۳۶۱	۲۶۹۲	۱۰۰
قم	۸۱۹۶	۳۶۷	۲۷۳۶	۸۰
کردستان	۸۸۶۹	۳۶۸	۲۷۴۴	۶۴
کرمانشاه	۹۰۴۴	۳۶۹	۲۷۵۲	۶۸
کهگیلویه و بویراحمد	۲۸۴۶	۳۳۹	۲۵۲۸	۴۴
گلستان	۸۴۱۹	۳۶۷	۲۷۳۶	۷۳
گیلان	۱۵۱۳۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۱۱۲
لرستان	۷۴۹۵	۳۶۵	۲۷۲۲	۱۱۱
مازندران	۲۸۳۷۷	۳۷۹	۲۸۲۶	۱۱۴
مرکزی	۹۲۰۱	۳۶۹	۲۷۵۲	۸۲
هرمزگان	۴۹۲۹	۳۵۶	۲۶۵۲	۶۸
همدان	۸۸۰۲	۳۶۸	۲۷۴۲	۶۶
یزد	۱۰۰۵۴	۳۷۰	۲۷۵۶	۸۹
کل کشور	۴۱۶۱۳۹	۱۱۳۵۰	۸۴۶۲۰	۲۷۵۱

مأخذ: استخراج تیم پژوهش از فایل‌های جمع‌آوری شده فعالان اقتصادی و جدول کوکران برای تعیین حجم نمونه.

برای تهیه فهرست جامعه فعالان اقتصادی سراسر کشور، تیم پژوهش این پیمایش در مکاتبه با تشکل‌های اقتصادی سراسری شامل اتاق بازرگانی، صنایع معادن و کشاورزی، خانه‌های صنعت و معدن،

اتاق‌های اصناف و تعاون و کانون‌های عالی کارفرمایی سراسر کشور، فهرست اعضای آنها را درخواست کرد که اتاق اصناف به طور کامل و اتاق تعاون به طور نسبی پاسخ مثبت دادند و همکاری کردند. علاوه بر تیم پژوهش مذکور، فهرست‌های گردآوری شده از شرکت‌های ثبت‌شده یا فعال را از شرکت‌های تبلیغاتی خریداری شد تا فهرست گردآوری شده هرچه بیش‌تر به جامعه آماری تعریف شده پیمایش نزدیک‌تر باشد. نهایتاً در اواخر زمستان ۱۳۹۶ فهرست نهایی شامل اسامی و شماره تلفن همراه صحیح و قطعی مدیران ۴۱۶۱۳۹ نفر از مدیران واحدهای تولیدی از سراسر کشور، نوع کسب‌وکار و استان محل فعالیت آنها تا حد مقدور، مدون شد. سپس این فهرست به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های ۹ گانه کسب‌وکار خوشه‌بندی و برای عملیات ارسال پیامک‌ها آماده شد. لازم به یادآوری است که خوشه‌بندی فقط بر اساس ۳۱ استان انجام شد و به لحاظ پیچیدگی‌ها و محدودیت‌های پژوهش، از خوشه‌بندی مضاعف (خوشه‌بندی دوم جامعه بر اساس حوزه‌های کاری) صرف‌نظر شد.

ارسال پیامک‌های دعوت به تکمیل پرسشنامه در پیام‌رسان بله و سایت مرکز پژوهش‌های مجلس، لینک مربوطه برای جامعه تعیین شده از بیستم خردادماه ۱۳۹۷، آغاز شد و پیامک دعوت به ورود به محیط پرسشنامه در پیام‌رسان بله و سایت، ۸۴۶۲۰ فعال اقتصادی ارسال شد. به تعداد بیش از ۷/۵ برابر نمونه مورد نیاز با فرض اینکه از هر ۱۵ نفر دریافت‌کننده پیامک^۱، یک نفر پرسشنامه را به درستی تکمیل و ارسال خواهد کرد. دعوت به پرکردن پرسشنامه الکترونیک و دریافت پاسخ‌ها طبق مقررات تعیین شده این پژوهش، تا ۱۵ تیرماه ۱۳۹۷ ادامه یافت.

در عمل، تنها ۶۱ نفر از نمونه‌های تعیین‌شده از طریق سامانه پیام‌رسان بله اقدام به تکمیل پرسشنامه کردند که از این تعداد، هویت ۶ نفر به عنوان عضوی از جامعه فعالان اقتصادی ایران برای تیم پژوهش احراز نشد و ۳۰۲۲ پرسشنامه از طریق سایت، به صورت کامل و قابل قبول دریافت شد که از این تعداد برخی از پرسشنامه‌ها توسط افرادی تکمیل شد که پیامکی برای آنها ارسال نشده بود (شماره تماس آنها میان افرادی که تیم پژوهش برایشان پیامک فرستاد، نبود) و هویت آنها هم به عنوان عضوی از جامعه فعالان اقتصادی ایران برای تیم پژوهش احراز نشد و در نهایت تیم پژوهش مجموعاً ۲۷۵۱ پاسخ را قابل قبول تشخیص داد. شایان ذکر است با توجه به جامعه آماری در اختیار تیم پژوهش، لازم بود که به طور متوسط از هر استان ۳۷۰ پرسشنامه تکمیل و تحویل شود. توزیع ۲۷۵۱ پرسشنامه قابل قبول رسیده در این پیمایش، به تفکیک استان‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

۱. تعداد پرسشنامه‌های مورد نیاز حدود ۱۱۳۰۰ پرسشنامه در سطح کشور و در تمامی استان‌ها و خوشه‌هاست. در پایش زمستان ۱۳۹۶ برای ۴۲۳۱۰ نفر پیامک ارسال شد با توجه به اینکه برآورد این بود که تقریباً از هر ۴ نفر که پیامک را دریافت می‌کند، یک نفر (۲۵ درصد) پرسشنامه را تکمیل و ارسال کند که متأسفانه در پایان، حدود ۴ درصد از دریافت‌کنندگان پیامک اقدام به ورود به بات و سایت و تکمیل پرسشنامه نموده‌اند. لذا برای پایش بهار تعداد پیامک‌های ارسالی را دو برابر یعنی به ۸۴۶۲۰ نفر پیامک ارسال شد که تقریباً ۷/۵ برابر تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده مورد نیاز است این بار با توجه به تجربه پایش زمستان و زمان ارسال پیامک‌های پایش زمستان (در هفته‌های پایانی سال ۱۳۹۶ و ایام نوروز) که از هر ۲۵ نفر پیامک گیرنده، ۱ نفر اقدام به تکمیل پرسشنامه کرده بود، در پایش بهار تصور این بود که این عدد بهبود می‌یابد و به ۱ نفر از ۱۵ نفر می‌رسد.

از آنجا که این تعداد کم‌تر از حدنصاب قابل قبول تعریف شده در پژوهش اصلی بود، لذا نتایج این پیمایش به کل جامعه فعالان اقتصادی تعمیم داده نمی‌شود. امید می‌رود در فصل‌های آتی، تعداد نمونه‌ها به حدنصاب تعیین شده یعنی حدود ۱۱۳۰۰ فعال اقتصادی از همه استان‌ها و از همه بخش‌ها (با فرض ثابت ماندن حجم جامعه آماری) برسد. البته با توجه به شروع پایش امنیت سرمایه‌گذاری از زمستان ۱۳۹۶ و کنارگذاشتن ابزار طراحی شده برای اجرای پیمایش این پژوهش (پیام‌رسان تلگرام) و استفاده از پیام‌رسان داخلی (بله)، روند افزایش مشارکت‌کنندگان در پایش با رشد قابل قبولی همراه بوده است. (در پایش اول ۱۲۰۷ نفر پرسشنامه قابل قبول دریافت شد که پایش دوم با دریافت ۲۷۵۱ نفر پرسشنامه قابل قبول و رشد ۱۲۸ درصدی مشارکت‌کنندگان قابل قبول را نشان می‌دهد).

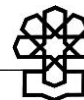
لازم به یادآوری است در گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار، به هر پرسشنامه بر حسب استان و بخش (صنعت، کشاورزی یا خدمات)، وزن تخصیص می‌یافت. در پژوهش اصلی نیز مقرر شده بود تا داده‌های به‌دست آمده بر حسب سهم استان مربوطه از تولید ناخالص داخلی و نیز سهم بخش یا حوزه کاری مربوطه از تولید ناخالص داخلی، وزن‌دهی شوند؛ ولی در گزارش حاضر با عنوان دومین ارزیابی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در کل کشور، به دلیل آنکه نمونه‌های قابل تعمیم متناسب با برآوردها حاصل نشد، از وزن‌دهی استان‌ها و بخش‌ها صرف‌نظر شد. امید است تا در فصول بعدی با رسیدن حجم نمونه به حدنصاب قابل قبول، این شرط نیز عملیاتی شود.

۴-۱. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری (Hard Data)، ابتدا داده‌های آماری خام که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده، به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت به صورت نسبی و قابل‌مقایسه تبدیل شده است. سپس بر اساس روش «فاصله از مرز»^۱ که در مطالعات بین‌المللی مانند «شاخص سهولت انجام کسب‌وکار» بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد به‌کار می‌رود، «داده‌های آماری نسبی» به «داده‌های نرمال‌شده» تبدیل شده‌اند.

در روش «فاصله از مرز»، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و در طی زمان به‌دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد. اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هریک از مؤلفه‌های دارای بار مثبت مانند ضریب نفوذ بیمه در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

که در فرمول بالا w بزرگ‌ترین و f کوچک‌ترین نمره مؤلفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هریک از اجزا مؤلفه‌های شاخص است.

برای هریک از مؤلفه‌های دارای بار منفی مانند درصد چک‌های برگشتی در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

به طور معمول هم بهترین و هم بدترین عملکرد به مدت ۱ سال برمبنای داده‌های به‌دست آمده ثابت در نظر گرفته می‌شوند.

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هریک از نمره‌های فاصله از مرز برای هریک از بخش داده‌های آماری نماگرهاست.

۲. نتایج پژوهش براساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD)

همان‌طور که در بخش قبل اشاره شد، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۳۸ مؤلفه می‌شود که ۱۷ مؤلفه آن آماری (HD) هستند؛ یعنی سنجش آن نیاز به پیمایش و نظرخواهی ندارد و توسط نهادهای رسمی اندازه‌گیری و اعلام می‌شوند. روش محاسبه این مؤلفه‌ها براساس روش‌های علمی از نهادهای مربوطه اخذ شده است که به تفکیک نماگرهای مربوطه عبارتند از:

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۴ مؤلفه آماری)

۱. اجرای کامل و بموقع احکام مراجع قضایی

این مؤلفه از حاصل جمع نسبت مانده اجرای احکام مدنی به جمعیت هر استان با مانده اجرای احکام کیفری به جمعیت هر استان مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۲. میزان رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری

اطلاعات این مؤلفه در بهار ۱۳۹۷ در دسترس تیم پژوهش نبود و در محاسبات وارد نشد.

۳. اهتمام دادسراها به رسیدگی کامل به شکایات‌ها

این مؤلفه با معیار نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) از حاصل جمع نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های حقوقی با نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های کیفری مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۱. لازم به توضیح است که سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ منتشر شده است، لکن تا لحظه تهیه این گزارش در اختیار تهیه‌کنندگان قرار نگرفته است. لذا اطلاعات آماری بر اساس سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ ملاک عمل واقع شده است.

۴. اهتمام دادرها به رسیدگی سریع به شکایات‌ها

این مؤلفه با معیار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی بر حسب تعداد روز به‌دست آمده است. آمار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده در شعب دادرای عمومی و انقلاب به تفکیک استان‌ها مذکور در گزارش عملکرد واحدهای قضایی در فروردین‌ماه ۱۳۹۴ (آخرین آمار در دسترس تیم پژوهش) به‌دست آمده است.

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۲ مؤلفه آماری)

۱. ثبات نرخ تورم

نوسان شاخص قیمت مصرف‌کننده بر اساس نرخ تورم استانی اعلامی از طرف مرکز آمار^۱.

۲. ثبات نرخ ارز

به لحاظ نوسانات غیرعادی نرخ ارز در زمستان ۱۳۹۶ و بهار ۱۳۹۷ و تلاش دولت برای جایگزینی یورو به عنوان ارز تخصیصی و کاربردی در تجارت خارجی، این مؤلفه در پژوهش اول بر اساس نرخ یورو اعلامی از طرف یک صرافی^۲ دارای مجوز رسمی از بانک مرکزی انتخاب شده بود، لکن با توجه به دستورالعمل‌های مختلف بانک مرکزی و تغییرات متعدد سیاستگذاری آن بانک، از ۲۰ فروردین‌ماه ۱۳۹۷ صرافی‌های مختلف از جمله این صرافی، تغییرات نرخ ارز را بر روی سایت خود قرار نداده‌اند. بنابراین تصمیم بر آن شد تا از این فصل به بعد، نرخ‌های اعلامی از طرف شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز تهران (وابسته به اتحادیه طلا و جواهر) ملاک عمل قرار گیرد^۳ برای آنکه این مؤلفه تغییرات و نوسانات را برای کشور بهتر نشان دهد، ضریب تغییرات^۴ آن محاسبه و مورد استفاده واقع شده است.

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۱ مؤلفه آماری)

۱. ثبات مسئولان استانی

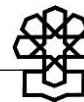
این مؤلفه بر اساس تغییرات ۶ مقام مسئول استانی شامل استاندار، شهردار، ریاست سازمان جهاد کشاورزی، مدیر کل سازمان امور اقتصاد و دارایی، مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ریاست سازمان صنعت، معدن و تجارت استان در دوره زمانی مشخص شده (فصل بهار ۱۳۹۷) بر اساس استعلام مرکز پژوهش‌ها از دستگاه‌های مربوطه به‌دست آمده است.

۱. طبق گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده به تفکیک استان- خردادماه ۱۳۹۷، مرکز آمار ایران، تاریخ انتشار ۱۳۹۷/۴/۶

۲. شرکت تضامنی صرافی رویال ارائه‌کننده خدمات ارزی واقع در تهران، شهرک غرب.

۳. به آدرس www.tgju.org

۴. ضریب تغییرات عبارت است از عددی که از تقسیم انحراف معیار به میانگین نرخ‌های یک بازه زمانی به‌دست می‌آید. ضریب تغییرات میزان تغییرات نرخ را در طول دوره زمانی مشخص شده بهتر نشان می‌دهد، هرچند برای دوره‌های کوتاه‌مدت می‌توان از انحراف معیار نرخ‌ها نیز استفاده کرد.

نماگر ۴. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (۴ مؤلفه آماری)

۱. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۲. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۳. درصد چک‌های برگشتی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی تحت عنوان شاخص مطالبه وجه چک به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۴. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

نماگر ۵. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۶ مؤلفه آماری)

۱. شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۲. شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۳. شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۴. شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی

این مؤلفه از تعداد شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مندرج در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۵. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح

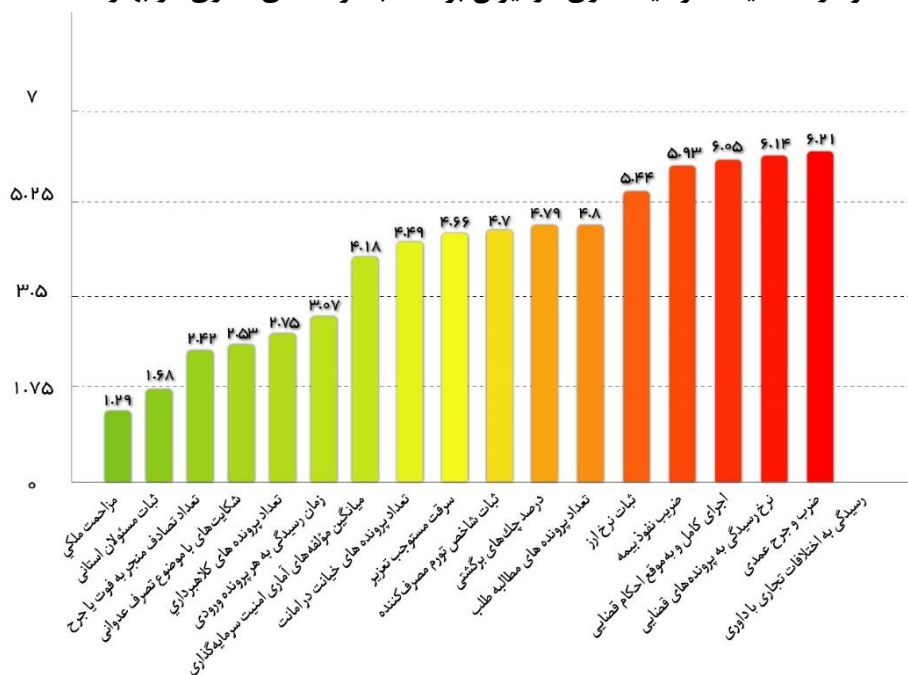
این مؤلفه بر اساس حاصل جمع نرخ‌های اعلامی در هر استان برای فوت یا جرح به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ به‌دست آمده است.

۶. ضریب نفوذ بیمه

این مؤلفه بر اساس نرخ رسمی اعلامی در سالنامه آماری سال ۱۳۹۵ صنعت بیمه به تفکیک استان‌ها استخراج شده است.

لازم به یادآوری است که برای تلفیق اطلاعات فوق با داده‌های پیمایشی و استخراج یک شاخص برای هر استان و در نهایت برای کل کشور، پس از تهیه جدول اطلاعات نسبی ۱۷ مؤلفه آنها نرمال‌سازی شده^۲ و سپس با جدول اطلاعات پیمایشی تلفیق شده‌اند. با توجه به مراحل و پیش‌فرض‌های مذکور، مؤلفه‌های آماری (HD) شاخص امنیت سرمایه‌گذاری پس از نرمال شدن برای فصل بهار سال ۱۳۹۷ در جدول ۲ و نمودار ۱ ارائه شده است.

نمودار ۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های آماری در بهار ۱۳۹۷

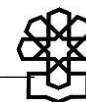

۱. در این گزارش، به دلیل عدم دستیابی به آمار مؤلفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داور، داده‌های آن در تحلیل قرار نگرفته است.

۲. برای نرمال‌سازی جدول اطلاعات نسبی مؤلفه‌های آماری:

اولاً برخی مؤلفه‌ها در استان‌های خاصی آمار وجود نداشت زیرا در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ برای هر استان برخی اطلاعات مورد نیاز این پایش از جدول با عنوان «ده موضوع اول اتهام پرونده‌های ورودی واحدهای قضایی استان...» استخراج شده است، لیکن به دلیل آنکه مؤلفه مورد نظر در طول بازه زمانی مورد سنجش در ده موضوع اول اتهامی استان مورد نظر نبوده، لذا آماری در این خصوص در دسترس نبود. در این موارد، معادل عدد حداقل مؤلفه در سایر استان‌ها برای استان فاقد آمار به کار برده شده است.

ثانیاً آن دسته از مؤلفه‌هایی که بر اساس نسبت به جمعیت استان مربوطه (شاخص بر اساس ۱۰۰ هزار نفر) موجود در منابع آماری رسمی در آنها رعایت نشده است، لازم است تا عدد مؤلفه کسب‌شده بر جمعیت هر استان تقسیم و ضربدر ۱۰۰ هزار شد تا همانند سایر مؤلفه‌ها بتوان آنها را نرمال کرد.

جدول ۲. مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نرمال شده) به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۷

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضریب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزا حمت ملکی	شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی	سرفت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده های مطالبه طلب	تعداد پرونده های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داوری	اجرای کامل و به‌موقع احکام قضایی	استان / عنوان مؤلفه آماری
۳/۰	۶	۲	۱	۱	۱	۴	۱	۱	۱	۱	۳	۵	۲	۳	۶	-	۸	سیستان و بلوچستان
۳/۲۰	۱	۱	۳	۱	۱	۴	۲	۴	۶	۶	۱	۵	۲	۴	۵	-	۵	بوشهر
۳/۲۴	۵	۱	۳	۱	۱	۲	۱	۳	۳	۱	۳	۵	۷	۲	۶	-	۸	خراسان جنوبی
۳/۳۸	۶	۱	۳	۱	۱	۳	۱	۳	۳	۴	۳	۵	۵	۳	۳	-	۸	هرمزگان
۳/۴۸	۴	۳	۲	۱	۱	۱	۲	۶	۵	۲	۱	۵	۶	۴	۵	-	۷	آذربایجان غربی
۳/۵۲	۶	۳	۴	۱	۱	۵	۱	۳	۳	۳	۳	۵	۳	۴	۵	-	۸	کرمان
۳/۷۰	۴	۳	۳	۱	۱	۴	۳	۸	۳	۵	۱	۵	۴	۱	۸	-	۵	قم
۳/۷۱	۷	۲	۴	۱	۱	۳	۲	۴	۴	۳	۳	۵	۱۰	۳	۵	-	۳	کرمانشاه
۳/۷۹	۵	۱	۷	۱	۳	۵	۱	۵	۵	۲	۱	۵	۳	۳	۷	-	۶	زنجان
۳/۸۱	۷	۱	۵	۱	۸	۲	۲	۴	۴	۴	۱	۵	۴	۱	۸	-	۴	کردستان
۳/۹۴	۷	۲	۷	۱	۲	۵	۲	۴	۷	۳	۱	۵	۴	۲	۶	-	۵	لرستان
۳/۹۵	۵	۲	۵	۱	۱	۲	۳	۱۰	۴	۸	۱	۵	۳	۶	۵	-	۱	یزد
۳/۹۷	۵	۵	۴	۱	۱	۳	۲	۵	۴	۷	۱	۵	۲	۳	۵	-	۱۰	فارس
۴/۰۵	۶	۲	۶	۱	۱	۴	۳	۵	۴	۵	۱	۵	۶	۳	۷	-	۳	همدان
۴/۰۹	۵	۷	۶	۱	۱	۴	۲	۳	۳	۴	۱	۵	۴	۵	۵	-	۹	خراسان رضوی
۴/۱۳	۵	۲	۹	۱	۱	۷	۱	۵	۴	۴	۱	۵	۷	۱	۶	-	۸	گلستان
۴/۲۶	۵	۲	۸	۱	۱	۵	۴	۴	۷	۸	۳	۵	۳	۳	۵	-	۳	مازندران
۴/۳۷	۵	۳	۷	۱	۵	۱	۵	۶	۴	۵	۴	۵	۷	۳	۱	-	۹	آذربایجان شرقی
۴/۴۶	۶	۴	۶	۱	۱	۴	۴	۷	۴	۱۰	۱	۵	۴	۲	۵	-	۷	اصفهان
۴/۴۶	۱۰	۱	۷	۱	۵	۶	۱	۲	۱۰	۱	۳	۵	۶	۲	۴	-	۴	ایلام
۴/۵۵	۷	۲	۱۰	۱	۱	۶	۳	۵	۳	۶	۱	۵	۳	۴	۹	-	۵	مرکزی
۴/۵۵	۶	۱	۸	۱	۱	۸	۴	۵	۷	۶	۱	۵	۵	۵	۶	-	۴	سمنان

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضریب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزااحمت ملکی	شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی	سرفت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده های مطالبه طلب	تعداد پرونده های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داور	اجرای کامل و به‌موقع احکام قضایی	استان / عنوان مؤلفه آماری
۴/۵۸	۶	۱	۸	۱	۱	۶	۴	۷	۵	۹	۳	۵	۴	۱	۶	-	۷	قزوین
۴/۶۳	۹	۳	۹	۱	۱	۹	۲	۳	۴	۳	۱	۵	۴	۲	۹	-	۸	خوزستان
۴/۶۳	۱۰	۱	۱۰	۱	۶	۵	۳	۵	۱۰	۱	۳	۵	۱	۱	۵	-	۷	کهگیلویه و بویر احمد
۴/۶۸	۸	۱	۶	۱	۱	۱۰	۸	۴	۴	۷	۳	۵	۳	۴	۵	-	۵	البرز
۴/۷۲	۴	۲	۱۰	۱۰	۱	۵	۳	۵	۵	۷	۱	۵	۴	۱	۶	-	۶	گیلان
۴/۷۷	۶	۱	۹	۱	۱۰	۵	۲	۷	۷	۱	۱	۵	۴	۱	۷	-	۷	اردبیل
۵/۰۰	۵	۱	۹	۱	۷	۵	۱	۳	۶	۴	۳	۵	۸	۱۰	۷	-	۵	خراسان شمالی
۵/۰۸	۶	۱	۱۰	۱	۱۰	۵	۱	۸	۸	۱	۱	۵	۸	۲	۱۰	-	۵	چهارمحال و بختیاری
۵/۹۹	۵	۱۰	۶	۱	۱	۱۰	۱۰	۶	۴	۱۰	۳	۵	۶	۴	۸	-	۷	تهران
۴/۱۸	۵/۹۳	۲/۴۲	۶/۲۱	۱/۲۹	۲/۵۳	۴/۶۶	۲/۷۵	۴/۷۹	۴/۸۰	۴/۴۹	۱/۶۸	۵/۴۴	۴/۷۰	۳/۰۷	۶/۱۴	-	۶/۰۵	میانگین کشوری

توضیح:

۱. مؤلفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داور در پژوهش اصلی، جزء مؤلفه‌های آماری بوده، اما در بهار ۱۳۹۷ اطلاعات این مؤلفه در دسترس تیم پژوهش نبود؛ لذا آمار آن در این گزارش محاسبه نشده است.
۲. لازم به توضیح است در چهار مؤلفه خیانت در امانت،^۱ کلاهبرداری،^۲ تصرف عدوانی،^۳ و مزاحمت ملکی،^۴ از آنجا که داده‌های مؤلفه‌های مربوط به این چهار ستون از سالنامه قوه قضائیه استخراج می‌شود و در آن گزارش، داده‌ها بر اساس ده پرونده پر شکایت در هر استان ارائه می‌شود، در برخی استان‌ها این چهار مؤلفه جزء پرونده تشکیل شده نبود و در نتیجه اطلاعات این چهار مؤلفه برای همه استان‌ها در دسترس نبود لذا تیم پژوهش تصمیم گرفت داده آماری در این استان‌ها را معادل کم‌ترین عدد اعلامی در بین استان‌های دارای داده که در منابع اطلاعاتی برای آنها عددی اعلام شده، در نظر بگیرد.
۳. در اعداد نرمال شده، برای هیچ استانی ضریب وزنی خاصی اعمال نشده است.
۴. با توجه به اینکه سالنامه آماری قوه قضائیه مربوط به سال ۱۳۹۶ و سالنامه آماری ۱۳۹۶ منتشر نشده و در دسترس نبوده است لذا آمارهای استفاده شده همانند پایش اول بر اساس سالنامه آماری قوه قضائیه سال ۱۳۹۵ و سالنامه آماری ۱۳۹۵ می‌باشد و تنها آمار مربوط به سه مؤلفه ثبات شاخص تورم مصرف کننده، ثبات نرخ ارز و ثبات مسئولان استانی متناسب به سه ماه اول سال ۱۳۹۷ دریافت و در جدول ۲ به کار برده شده است.

۱. برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی و کهگیلویه و بویر احمد در دسترس تیم تحقیق بود و در بقیه استان‌ها این مؤلفه جزء ده پرونده اول پر تعداد نبود.
۲. برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، خراسان شمالی، زنجان، سیستان و بلوچستان و کهگیلویه و بویر احمد، داده در دسترس تیم تحقیق بود.
۳. برای این مؤلفه تنها برای استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل ایلام چهارمحال و بختیاری، خراسان شمالی، خوزستان و زنجان، کردستان، کهگیلویه و بویر احمد و لرستان داده در دسترس تیم تحقیق بود.
۴. برای این مؤلفه فقط آمار استان‌های گیلان و مازندران در دسترس تیم تحقیق بود.

شکل ۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران برحسب مؤلفه‌های آماری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۷

مقایسه اطلاعات استخراجی مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نرمال شده) به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۷ نسبت به زمستان ۱۳۹۶ نشان می‌دهد سه استانی که در میانگین مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی مناسب یا نامناسبی داشته‌اند عبارتند از: در زمستان ۱۳۹۶ به ترتیب استان‌های کرمانشاه، خراسان جنوبی و هرمزگان نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی مناسب‌تری داشتند و استان‌های به ترتیب تهران، کهگیلویه و بویر احمد و چهارمحال و بختیاری نسبت به سایر استان‌ها در بررسی مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی نامناسب‌تری کسب کرده‌اند. در حالی که در بهار ۱۳۹۷ از نظر مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب استان‌های سیستان و بلوچستان، بوشهر و خراسان جنوبی نسبت به سایر استان‌ها از ارزیابی مناسب‌تری برخوردار بوده‌اند و به ترتیب استان‌های تهران، چهارمحال و بختیاری و خراسان شمالی، وضعیت نامناسب‌تری داشته‌اند.

در ادامه، داده‌های آماری گردآوری شده با داده‌های پیمایشی به‌دست آمده در این پژوهش، تلفیق شده و شاخص نهایی امنیت سرمایه‌گذاری برای هر استان و کل کشور ارائه می‌شود.

۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از وضعیت مؤلفه‌های پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نمره ۱۰ بدترین ارزیابی و صفر مناسب‌ترین ارزیابی) در جدول ۳ و نمودار ۲ ارائه شده است که نشان می‌دهد سه مؤلفه زیر نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ ارزیابی شده‌اند:

۱. «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی»

۲. «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده»

۳. «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده»

و سه مؤلفه زیر، مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ ارزیابی شده‌اند:

۱. «ایجاد اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی»

۲. «وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار»

۳. «سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)»

لازم به یادآوری است در زمستان ۱۳۹۶، سه مؤلفه زیر نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت

سرمایه‌گذاری ارزیابی شده بودند:

۱. «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده»

۲. «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده»

۳. «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی»

و سه مؤلفه زیر، مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ ارزیابی شده‌اند:

۱. «ایجاد اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی»

۲. «سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)»

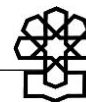
۳. «توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار»

مقایسه نتایج ارزیابی زمستان ۱۳۹۶ با بهار ۱۳۹۷ نشان می‌دهد مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در

معاملات ادارات حکومتی» که در زمستان ۱۳۹۶ در رتبه سوم نامناسب‌ترین‌ها بود به رتبه اول

نامناسب‌ترین‌ها آمده است، نکته جالب آنکه مؤلفه «وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار» که در رتبه ۵

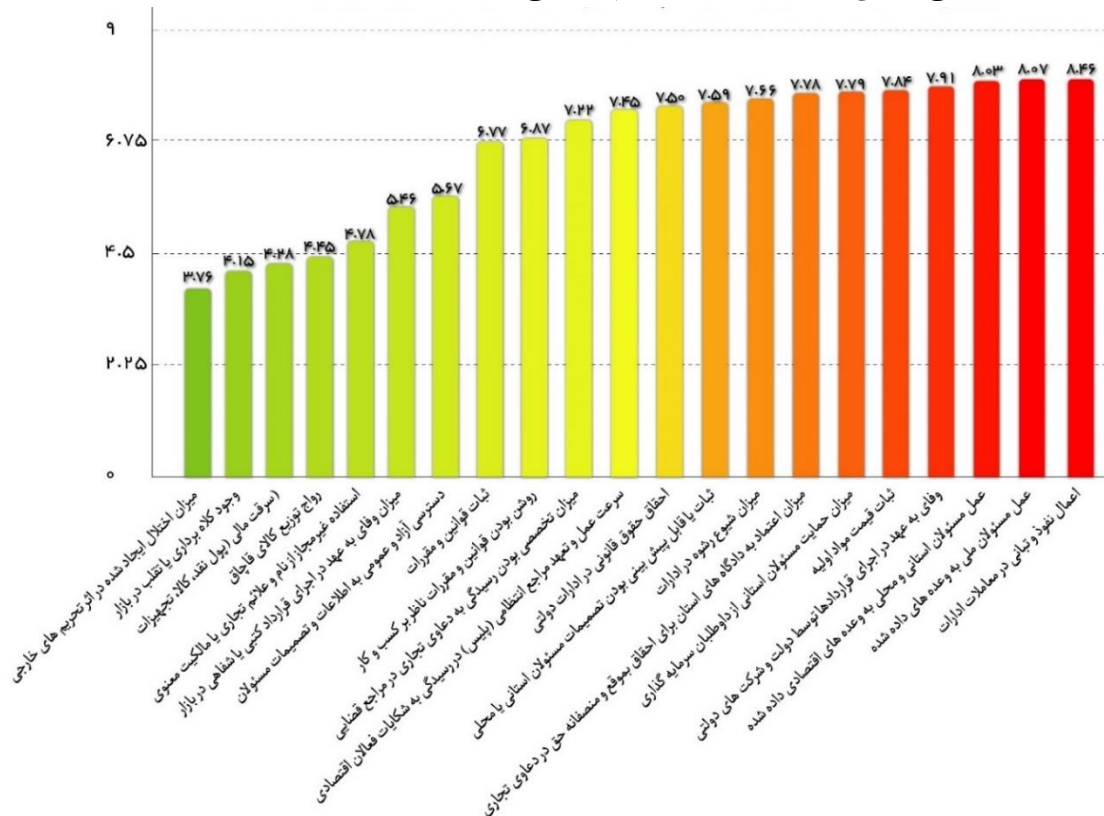
زمستان ۱۳۹۶ بوده در بهار ۱۳۹۷ به رتبه ۲ ارتقا یافته (بهبتر شده) است.

جدول ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷

(۱۰، بدترین ارزیابی)

۳/۷۶	میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی	۱
۴/۱۵	وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار	۲
۴/۲۸	سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)	۳
۴/۴۵	رواج توزیع کالای قاچاق	۴
۴/۷۸	استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی	۵
۵/۴۶	میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار	۶
۵/۶۷	دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان	۷
۶/۷۷	ثبات قوانین و مقررات	۸
۶/۸۷	روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار	۹
۷/۲۲	میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی	۱۰
۷/۴۵	سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی	۱۱
۷/۵	احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی	۱۲
۷/۵۹	ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی	۱۳
۷/۶۶	میزان شیوع رشوه در ادارات	۱۴
۷/۷۸	میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق به موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری	۱۵
۷/۷۹	میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری	۱۶
۷/۸۴	ثبات قیمت مواد اولیه	۱۷
۷/۹۱	وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت و شرکت‌های دولتی	۱۸
۸/۰۳	عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده‌شده	۱۹
۸/۰۷	عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده	۲۰
۸/۴۶	اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات	۲۱

نمودار ۲. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷

۲-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها

میانگین ارزیابی مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در بهار ۱۳۹۷ در جدول ۴ ارائه شده است. این جدول نشان می‌دهد در بهار ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های ایلام، البرز و چهارمحال و بختیاری و تهران به ترتیب دارای نامناسب‌ترین وضعیت و استان‌های مرکزی، سمنان و زنجان و آذربایجان شرقی به ترتیب دارای مناسب‌ترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی شده‌اند.

شایان ذکر است در زمستان ۱۳۹۶ چهار استان اردبیل، مرکزی، یزد و زنجان به ترتیب مناسب‌ترین ارزیابی را داشتند و چهار استان البرز، تهران، چهارمحال و بختیاری و کرمان نامناسب‌ترین ارزیابی را کسب کرده بودند.

شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی در زمستان ۱۳۹۶ عدد ۶/۴۶ به دست آمده بود که این شاخص در بهار ۱۳۹۷ عدد ۶/۶۵ شده که نشان از ارزیابی نامناسب‌تر فعالان اقتصادی از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در کشور بوده است.

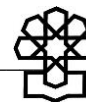
۴-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی تیم پژوهش برای استنتاج بیش‌تر از نتایج این پژوهش، کل فعالیت‌های اقتصادی در ایران را بر اساس طبقه‌بندی ISIC و حساب‌های ملی به ۹ حوزه کاری زیر تقسیم کرده است:

۱. صنعت (شامل کلیه صنعت و موارد مرتبط با ساختمان)
 ۲. زراعت، باغداری و جنگلداری
 ۳. دامداری، مرغداری و شیلات
 ۴. معدن بجز نفت و گاز
 ۵. نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
 ۶. هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
 ۷. ارتباطات و توزیع (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
 ۸. خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب‌وکار)
 ۹. خدمات (آموزش، بهداشت و...)
- ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۷ به تفکیک حوزه‌های کاری در جدول ۵ و نمودار ۳ ارائه شده است.

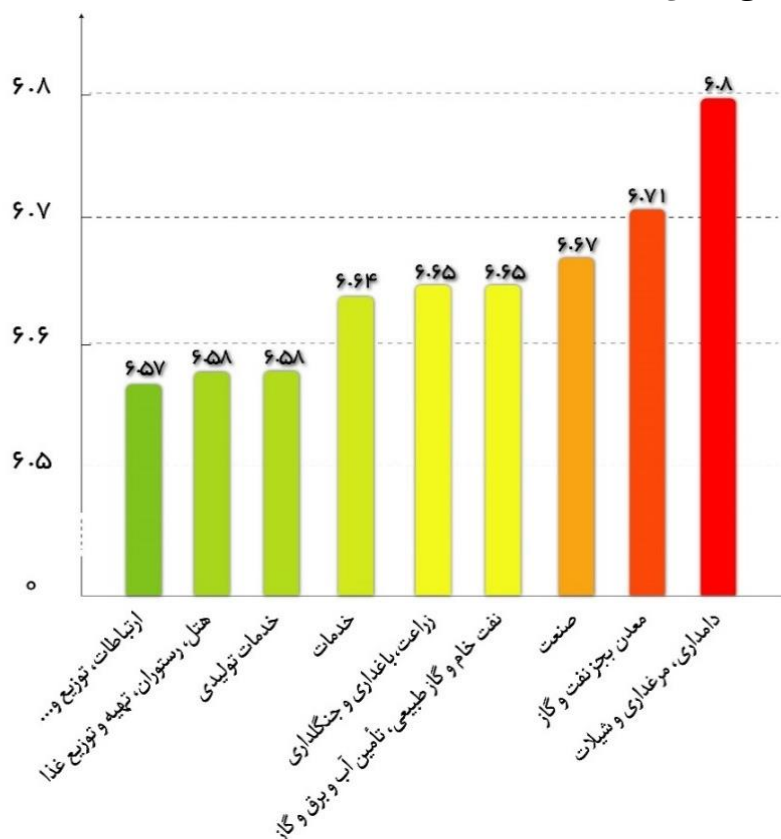
جدول ۵. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری

ارزیابی	حوزه کاری
۶/۵۷	ارتباطات و توزیع (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
۶/۵۸	هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
۶/۵۸	خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب‌وکار)
۶/۶۴	خدمات (آموزش، بهداشت و...)
۶/۶۵	زراعت، باغداری و جنگلداری
۶/۶۵	نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
۶/۶۷	صنعت (شامل کلیه صنعت و موارد مرتبط با ساختمان)
۶/۷۱	معدن بجز نفت و گاز
۶/۸	دامداری، مرغداری و شیلات

طبعاً داده‌های جدول فوق بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی است. فعالان اقتصادی از حوزه «ارتباطات و توزیع» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت داشته‌اند بهترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده‌اند و در مقابل فعالان اقتصادی در حوزه «دامداری، مرغداری و شیلات» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت کرده‌اند، در بهار ۱۳۹۷ بدترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند. جالب آنکه در زمستان ۱۳۹۶ فعالان اقتصادی از حوزه صنعت (شامل ساختمان) بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه «نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز» بهترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

نمودار ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ به تفکیک حوزه‌های کاری

۲-۵. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶ به‌عنوان مثال نشان می‌دهد مؤلفه «ثبات قیمت مواد اولیه» از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان نامناسب‌ترین مؤلفه ارزیابی شده است و یا از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان مؤلفه‌های «عمل مسئولان ملی به وعده‌های» و «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» به ترتیب با کسب بالاترین ارزیابی نامناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده‌اند.

برای بررسی بهتر روند پیمایش و کسب اطلاع از ارزیابی دقیق مشارکت‌کنندگان لازم است تا نتایج

جدول ۶ در بهار ۱۳۹۷ با نتایج همان جدول در زمستان ۱۳۹۶ نیز مورد قیاس واقع شود.^۱

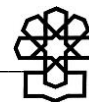
مثلاً از منظر فعالان در حوزه خدمات آموزش و بهداشت، در پایش اول نامناسب‌ترین ارزیابی از مؤلفه‌ها شامل «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» انتخاب شده بود در حالی که در پایش دوم نامناسب‌ترین مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» ارزیابی شده است.

۱. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به گزارش سیدامیر سیاح و ایمان تهرانی، «پایش امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری» (ویرایش اول)، شماره مسلسل ۱۶۰۶۱، شهریور ۱۳۹۷ مراجعه کنید.

(۱۰، نامناسب‌ترین ارزیابی)

جدول ۶. نتایج ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک حوزه‌های کاری

عنوان	صنعت و ساختمان	زراعت و باغداری	دامداری، مرغداری و شیلات	معدن (بجز نفت و گاز)	نفت، گاز، آب، برق	هتل، رستوران، تهیه غذا	ارتباطات، توزیع و حمل‌ونقل	خدمات تولیدی، بانک، بیمه	خدمات آموزش و بهداشت
ثبات قیمت مواد اولیه	۸/۲۰	۷/۵۳	۷/۶۳	۷/۴۲	۷/۵۱	۷/۵۹	۷/۶۹	۸/۰۹	۷/۴۶
ثبات قوانین و مقررات	۶/۵۱	۶/۹۵	۷/۴۷	۷/۰۸	۷/۱۵	۶/۷۲	۶/۸۰	۶/۶۰	۶/۹۴
ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان	۷/۸۲	۷/۴۸	۸/۰۱	۷/۰۱	۷/۵۷	۷/۴۳	۷/۴۶	۷/۴۸	۷/۴۶
روشن بودن قوانین و مقررات کسب‌وکار	۶/۸۳	۶/۹۸	۷/۳۷	۷/۲۱	۶/۹۴	۷/۰۲	۶/۷۲	۶/۴۵	۷/۱۰
میزان اعتماد به دادگاه‌های استان	۷/۴۰	۸/۲۲	۸/۳۸	۸/۴۸	۸/۴۳	۷/۹۷	۷/۶۰	۷/۳۱	۸/۳۰
سرعت عمل و تعهد پلیس در رسیدگی به شکایات	۶/۹۳	۸/۳۴	۸/۲۲	۸/۴۶	۸/۲۸	۷/۵۴	۷/۲۷	۶/۸۴	۷/۹۷
تخصصی بودن مراجع قضایی در دعاوی تجاری	۷/۲۴	۷/۳۳	۷/۳۲	۷/۴۵	۷/۵۴	۷/۳۳	۷/۰۴	۶/۸۶	۷/۳۹
رواج توزیع کالای قاچاق	۳/۹۸	۴/۶۱	۴/۴۱	۵/۰۸	۴/۹۹	۴/۱۲	۴/۷۳	۴/۸۸	۴/۴۰
دسترسی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان	۶/۰۱	۵/۰۰	۵/۲۹	۵/۴۹	۵/۳۱	۵/۴۷	۵/۶۴	۵/۹۴	۵/۴۲
میزان شیوع رشوه در ادارات	۷/۸۱	۷/۴۴	۷/۶۶	۷/۵۳	۷/۷۱	۷/۷۱	۷/۵۸	۷/۴۶	۷/۷۷
اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات	۸/۴۷	۸/۶۵	۸/۶۴	۸/۸۷	۸/۵۳	۸/۳۲	۸/۵۷	۸/۰۵	۸/۶۸
وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار	۵/۲۹	۳/۲۶	۳/۰۹	۲/۸۹	۲/۶۸	۳/۷۱	۳/۹۱	۴/۶۲	۳/۳۲
میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد در بازار	۵/۷۵	۵/۱۷	۵/۳۰	۵/۱۰	۴/۹۹	۵/۱۶	۵/۳۲	۵/۷۷	۵/۲۸
وفای به عهد دولت و شرکت‌های دولتی	۷/۶۳	۸/۱۸	۸/۷۰	۸/۳۴	۸/۴۶	۷/۹۷	۷/۹۰	۷/۶۴	۷/۹۶
عمل مسئولان ملی به وعده‌های	۸/۵۱	۷/۷۵	۷/۷۷	۷/۴۳	۷/۳۱	۷/۹۹	۷/۷۹	۸/۳۳	۷/۸۴
عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌ها	۸/۳۲	۷/۷۷	۷/۷۷	۷/۹۱	۷/۵۷	۷/۷۸	۷/۸۱	۸/۲۱	۷/۹۴
سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)	۴/۰۴	۴/۷۰	۵/۱۹	۴/۶۶	۴/۲۶	۴/۴۹	۴/۳۰	۴/۰۳	۴/۱۴
استفاده غیرمجاز از نام تجاری و مالکیت معنوی	۴/۷۰	۴/۶۳	۴/۷۴	۴/۹۸	۵/۱۰	۴/۳۸	۴/۹۶	۴/۹۵	۴/۷۶
احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی	۷/۶۹	۷/۵۲	۷/۸۰	۷/۴۲	۷/۴۷	۷/۳۲	۷/۴۳	۷/۲۶	۷/۴۱
میزان اختلال در اثر تحریم‌های خارجی	۲/۹۳	۴/۶۰	۴/۴۶	۴/۴۴	۴/۶۶	۴/۲۷	۴/۱۵	۳/۲۸	۴/۳۳
میزان حمایت مسئولان استانی از سرمایه‌گذاری	۸/۰۲	۷/۵۵	۷/۶۳	۷/۷۴	۷/۱۲	۷/۸۷	۷/۳۲	۸/۰۹	۷/۶۸

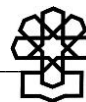
۶-۲. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها
جدول ۷ ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش را به تفکیک هریک از ۳۱ استان نشان
می‌دهد. ۲۱ سطر جدول ۷ و نمودار ۴ در واقع ۲۱ مؤلفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به این
ترتیب است:

۱. ثبات قیمت مواد اولیه
۲. ثبات قوانین و مقررات
۳. ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی
۴. روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار
۵. میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق بموقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری
۶. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی
۷. میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی
۸. رواج توزیع کالای قاچاق
۹. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان
۱۰. میزان شیوع رشوه در ادارات
۱۱. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات
۱۲. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار
۱۳. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار
۱۴. وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت و شرکت‌های دولتی
۱۵. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده
۱۶. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده‌شده
۱۷. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)
۱۸. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی
۱۹. احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۲۰. میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی
۲۱. میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری

جدول ۷. نتایج ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی ۳۱ استان

استان	مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱
اردبیل	۸/۰۵	۶/۸۶	۷/۸۱	۶/۶۵	۷/۳۳	۷/۰۸	۷/۰۳	۴/۱۵	۵/۴۲	۷/۱۲	۸/۰۱	۳/۴۳	۵/۵۱	۸/۳۱	۷/۸۸	۸/۲۶	۳/۸۱	۵/۴۷	۷/۲۵	۳/۷۷	۷/۸۰	
اصفهان	۸/۳۸	۶/۴۶	۷/۲۰	۶/۴۰	۷/۲۵	۶/۹۱	۷/۰۲	۳/۹۲	۶/۱۱	۷/۵۵	۸/۳۶	۵/۱۶	۵/۷۶	۷/۵۸	۸/۵۲	۷/۹۱	۴/۰۳	۴/۵۹	۷/۵۶	۳/۲۶	۸/۱۱	
البرز	۸/۱۲	۶/۶۴	۷/۷۵	۶/۴۲	۷/۸۴	۷/۳۱	۷/۵۶	۴/۸۵	۵/۵۶	۷/۹۰	۸/۸۳	۵/۰۳	۵/۳۴	۸/۰۹	۸/۵۸	۸/۸۳	۴/۶۳	۵/۳۷	۸/۰۲	۳/۱۸	۸/۲۷	
ایلام	۸/۲۱	۷/۶۵	۷/۶۵	۷/۴۵	۸/۴۲	۸/۰۱	۷/۵۵	۵/۱۰	۵/۳۱	۷/۶۵	۸/۷۸	۳/۸۳	۵/۸۲	۸/۷۲	۷/۸۱	۸/۳۷	۴/۴۴	۵/۲۰	۷/۹۱	۴/۹۰	۷/۶۰	
آذربایجان شرقی	۷/۹۵	۶/۳۹	۷/۵۴	۶/۵۲	۷/۶۳	۶/۶۹	۶/۴۷	۴/۱۷	۵/۲۸	۷/۷۴	۸/۱۴	۵/۰۴	۵/۳۹	۷/۰۳	۸/۳۳	۸/۰۵	۴/۱۷	۵/۲۶	۷/۳۷	۳/۲۹	۷/۵۸	
آذربایجان غربی	۸/۳۶	۶/۶۴	۷/۶۸	۷/۱۸	۷/۴۵	۷/۴۸	۷/۵۷	۴/۴۸	۵/۹۳	۷/۴۵	۸/۰۲	۴/۷۷	۵/۴۱	۷/۷۰	۸/۳۶	۷/۹۳	۳/۹۱	۴/۷۷	۷/۳۹	۳/۶۱	۷/۸۹	
بوشهر	۷/۴۴	۶/۳۵	۶/۹۸	۶/۹۶	۷/۸۲	۷/۴۴	۷/۰۲	۴/۶۲	۵/۷۴	۷/۶۹	۸/۵۳	۴/۰۴	۵/۴۵	۸/۴۹	۷/۹۵	۷/۸۵	۴/۱۰	۳/۷۵	۴/۸۵	۳/۷۵	۷/۶۶	
تهران	۸/۴۵	۶/۶۴	۷/۱۳	۶/۶۹	۷/۹۱	۷/۲۴	۷/۶۵	۵/۱۱	۶/۰۰	۷/۹۹	۸/۵۷	۵/۱۵	۵/۷۱	۷/۳۰	۸/۰۷	۷/۸۴	۴/۹۲	۵/۱۸	۷/۶۸	۳/۵۱	۸/۰۴	
چهارمحال و بختیاری	۷/۸۱	۷/۴۲	۷/۵۸	۷/۷۷	۸/۳۱	۸/۳۵	۷/۳۱	۴/۴۲	۵/۶۹	۷/۱۲	۸/۳۵	۳/۸۸	۵/۵۴	۸/۲۳	۸/۱۲	۸/۰۰	۴/۳۵	۴/۸۱	۷/۷۳	۳/۹۲	۸/۱۲	
خراسان جنوبی	۷/۶۸	۷/۳۵	۷/۰۲	۷/۱۱	۷/۶۵	۷/۳۸	۶/۸۴	۴/۴۳	۵/۶۶	۷/۰۵	۸/۲۸	۳/۶۴	۵/۶۹	۸/۰۱	۷/۹۸	۷/۸۶	۳/۹۸	۴/۳۴	۷/۳۸	۳/۸۶	۷/۲۰	
خراسان رضوی	۸/۲۶	۶/۹۵	۷/۸۱	۶/۵۶	۷/۷۵	۶/۸۹	۷/۱۲	۴/۶۴	۵/۹۷	۷/۶۵	۸/۳۲	۴/۷۵	۵/۵۹	۷/۸۸	۸/۱۷	۸/۰۵	۴/۹۰	۴/۹۴	۷/۶۰	۳/۵۵	۷/۸۳	
خراسان شمالی	۷/۵۳	۶/۶۴	۷/۰۷	۶/۸۱	۷/۹۶	۷/۶۰	۷/۱۴	۴/۴۴	۵/۸۹	۷/۱۱	۸/۲۶	۳/۴۹	۵/۷۹	۷/۹۹	۷/۸۳	۷/۶۰	۴/۱۸	۴/۵۴	۷/۵۰	۴/۸۴	۷/۴۰	
خوزستان	۸/۱۲	۶/۴۷	۷/۸۶	۷/۴۰	۷/۶۰	۷/۶۸	۷/۱۹	۴/۷۴	۵/۸۸	۷/۹۴	۸/۷۶	۳/۸۷	۵/۴۶	۸/۱۴	۸/۳۰	۸/۶۹	۴/۶۴	۴/۵۴	۷/۶۵	۲/۹۹	۷/۹۹	
زنجان	۷/۶۳	۶/۸۵	۷/۴۰	۶/۸۸	۷/۷۳	۷/۵۰	۶/۹۲	۴/۵۸	۵/۳۶	۷/۶۳	۸/۲۱	۳/۳۴	۴/۹۴	۸/۰۸	۷/۶۳	۸/۰۸	۴/۱۶	۴/۳۵	۷/۴۰	۳/۵۴	۷/۵۶	
سمنان	۷/۵۴	۶/۶۸	۸/۲۳	۷/۰۳	۷/۲۸	۷/۶۳	۶/۲۹	۳/۷۹	۵/۸۲	۷/۵۹	۸/۷۹	۳/۳۳	۴/۵۷	۸/۴۵	۷/۸۹	۷/۲۸	۳/۲۳	۴/۴۰	۷/۶۷	۴/۵۷	۷/۶۳	
سیستان و بلوچستان	۷/۵۰	۶/۵۹	۷/۹۳	۷/۵۰	۸/۵۱	۸/۲۷	۷/۴۰	۴/۱۳	۵/۴۸	۷/۸۴	۸/۲۲	۲/۷۹	۵/۱۴	۸/۰۸	۷/۳۱	۷/۷۴	۴/۶۲	۵/۳۸	۷/۶۹	۴/۳۸	۷/۶۹	
فارس	۷/۸۳	۶/۹۷	۸/۰۳	۷/۰۴	۷/۶۵	۷/۵۰	۴/۴۱	۴/۰۸	۵/۷۵	۸/۰۷	۸/۳۸	۴/۴۳	۵/۶۴	۷/۸۳	۸/۰۰	۸/۲۲	۴/۱۲	۴/۹۶	۷/۶۸	۳/۳۱	۸/۳۸	
قزوین	۷/۵۵	۶/۸۸	۶/۶۳	۶/۸۳	۷/۸۳	۷/۴۰	۷/۲۸	۴/۸۰	۶/۰۰	۷/۳۰	۸/۵۵	۳/۹۳	۵/۶۸	۷/۷۰	۸/۰۳	۷/۹۵	۴/۱۸	۴/۵۸	۷/۱۳	۳/۹۳	۷/۹۵	
قم	۷/۵۶	۷/۰۰	۷/۸۱	۶/۹۷	۷/۷۸	۷/۷۸	۷/۱۹	۴/۶۶	۵/۳۴	۷/۱۳	۸/۷۵	۳/۷۲	۵/۵۳	۸/۲۲	۷/۵۰	۷/۹۴	۴/۴۱	۴/۵۹	۷/۵۰	۴/۴۱	۷/۷۲	
کردستان	۷/۷۰	۷/۳۰	۷/۵۴	۶/۹۱	۷/۹۳	۷/۹۳	۷/۲۳	۳/۸۳	۵/۵۵	۸/۴۲	۸/۸۷	۳/۳۲	۵/۴۳	۸/۳۲	۸/۰۱	۷/۸۵	۴/۵۷	۴/۸۴	۷/۱۱	۳/۸۷	۸/۰۵	
کرمان	۷/۶۳	۷/۰۱	۷/۶۳	۷/۱۴	۸/۰۹	۷/۹۴	۷/۵۳	۴/۱۸	۵/۵۹	۷/۶۵	۸/۴۸	۴/۵۶	۵/۴۹	۸/۰۲	۸/۰۲	۷/۶۰	۴/۵۹	۴/۸۹	۷/۵۵	۴/۳۶	۷/۹۶	
کرمانشاه	۷/۲۴	۷/۱۳	۸/۱۳	۶/۹۱	۸/۴۲	۷/۶۸	۷/۲۸	۴/۴۵	۵/۸۱	۷/۵۴	۸/۶۸	۳/۷۵	۴/۸۹	۸/۴۲	۷/۷۹	۴/۵۲	۵/۲۲	۷/۳۹	۴/۵۲	۴/۵۲	۷/۷۶	
کهگیلویه و بویراحمد	۷/۴۴	۷/۱۶	۷/۴۴	۷/۷۸	۸/۵۲	۸/۶۹	۷/۳۳	۴/۰۹	۵/۵۱	۷/۴۴	۸/۶۴	۲/۹۰	۵/۲۳	۹/۱۵	۸/۲۴	۸/۲۴	۴/۸۳	۵/۳۴	۷/۲۷	۳/۹۸	۷/۳۳	
گلستان	۸/۰۱	۷/۰۲	۷/۸۱	۷/۵۰	۸/۱۲	۷/۸۱	۷/۳۶	۴/۵۹	۵/۸۲	۸/۱۵	۸/۴۶	۴/۲۸	۵/۶۸	۸/۰۸	۸/۰۵	۸/۲۹	۳/۹۰	۵/۱۷	۷/۱۹	۳/۸۳	۷/۵۰	
گیلان	۷/۷۰	۶/۶۱	۷/۲۵	۶/۹۰	۷/۸۸	۷/۶۸	۶/۹۴	۴/۱۱	۵/۲۲	۸/۴۶	۸/۷۳	۴/۴۴	۵/۰۲	۸/۰۶	۸/۳۵	۸/۴۲	۴/۰۸	۴/۴۲	۷/۰۸	۲/۷۵	۷/۹۵	
لرستان	۸/۲۰	۷/۰۳	۷/۹۵	۷/۱۸	۷/۴۸	۶/۹۸	۷/۰۹	۴/۵۰	۵/۶۳	۷/۷۰	۸/۴۵	۳/۵۱	۴/۹۳	۷/۹۱	۸/۲۹	۸/۴۰	۴/۱۴	۴/۳۳	۷/۵۰	۳/۸۵	۸/۲۰	
مازندران	۷/۱۱	۶/۰۷	۷/۴۸	۶/۰۳	۷/۵۴	۷/۴۸	۷/۴۶	۴/۱۹	۵/۵۳	۸/۴۴	۸/۸۲	۴/۴۳	۶/۰۷	۷/۴۸	۷/۹۲	۸/۰۰	۳/۵۳	۴/۳۶	۷/۴۸	۴/۱۴	۷/۵۹	
مرکزی	۷/۵۰	۶/۴۶	۷/۲۹	۶/۵۹	۷/۶۵	۷/۲۳	۷/۶۸	۴/۳۰	۵/۳۰	۶/۵۵	۷/۹۶	۳/۸۱	۵/۷۳	۷/۴۴	۸/۱۴	۷/۹۰	۴/۰۹	۴/۰۵	۷/۰۱	۳/۵۷	۷/۶۸	
هرمزگان	۷/۵۰	۷/۳۲	۷/۶۵	۶/۰۳	۸/۱۳	۷/۵۰	۷/۶۱	۴/۳۴	۵/۴۴	۷/۷۶	۸/۴۹	۲/۹۰	۵/۲۲	۸/۱۶	۸/۰۵	۸/۰۵	۴/۲۳	۵/۰۴	۷/۹۴	۴/۱۵	۷/۲۸	
همدان	۸/۰۳	۶/۷۰	۷/۴۲	۶/۷۰	۷/۶۹	۷/۶۵	۷/۲۳	۵/۲۷	۵/۴۹	۶/۹۳	۸/۳۳	۳/۹۴	۵/۴۹	۷/۹۵	۷/۶۵	۷/۷۷	۵/۰۸	۵/۵۳	۷/۵۸	۳/۵۲	۷/۰۸	
یزد	۷/۴۲	۶/۴۰	۷/۵۸	۶/۸۸	۷/۶۴	۷/۲۵	۷/۲۲	۴/۸۶	۵/۶۲	۷/۶۱	۸/۶۵	۳/۸۵	۵/۲۲	۷/۷۰	۷/۴۷	۷/۸۴	۴/۳۰	۵/۰۸	۷/۵۳	۴/۴۱	۷/۴۷	
کل کشور	۷/۷۹	۶/۸۲	۷/۶۲	۶/۹۳	۷/۸۳	۷/۵۴	۷/۲۲	۴/۴۵	۵/۶۴	۷/۶۲	۸/۴۷	۳/۹۷	۵/۴۳	۸/۰۲	۸/۰۲	۸/۰۳	۸/۰۲	۴/۲۸	۴/۸۱	۷/۵۰	۳/۸۵	۷/۷۵

جدول ۷ نشان می‌دهد از منظر فعالان اقتصادی در هر استان کدام مؤلفه‌ها در ارزیابی آنها به عنوان مناسب‌ترین یا نامناسب‌ترین مؤلفه شناخته می‌شود. با تحلیل مقایسه‌ای این جدول با جدول ۷ در گزارش زمستان ۱۳۹۶ می‌توان به اطلاعات قابل توجهی دست یافت؛ از جمله اینکه در ۳ استان اصفهان، البرز و ایلام هر دو پایش، مؤلفه «میزان اختلال ایجادشده در اثر تحریم‌های خارجی» مناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده است، در حالی که در خصوص نامناسب‌ترین ارزیابی‌ها برای استان اصفهان، تغییری در نامناسب‌ترین مؤلفه دیده نمی‌شود. علاوه بر این، در ارزیابی هر دو فصل، مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده» نامناسب‌ترین و برای استان ایلام نیز در هر دو فصل، مؤلفه «عمل مسئولان استانی و محلی

به وعده‌های اقتصادی داده شده» به عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه شناخته شده است، در حالی که برای استان ایلام در زمستان ۱۳۹۶، مؤلفه «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده» نامناسب‌ترین مؤلفه ارزیابی شده است. در مقابل در بهار ۱۳۹۷، مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» از نظر فعالان اقتصادی این استان مجموعاً وضعیت بدتری داشته است و نسبت به زمستان ۱۳۹۶، وخیم‌تر نیز شده است. از این نوع مقایسه‌ها می‌توان برای همه استان‌ها ارائه داد که بهتر است تا سیر تغییرات ارزیابی فعالان اقتصادی هر استان در طول زمان مورد توجه و بررسی سیاستگذاران و مسئولان استانی قرار گیرد.

۳. نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری

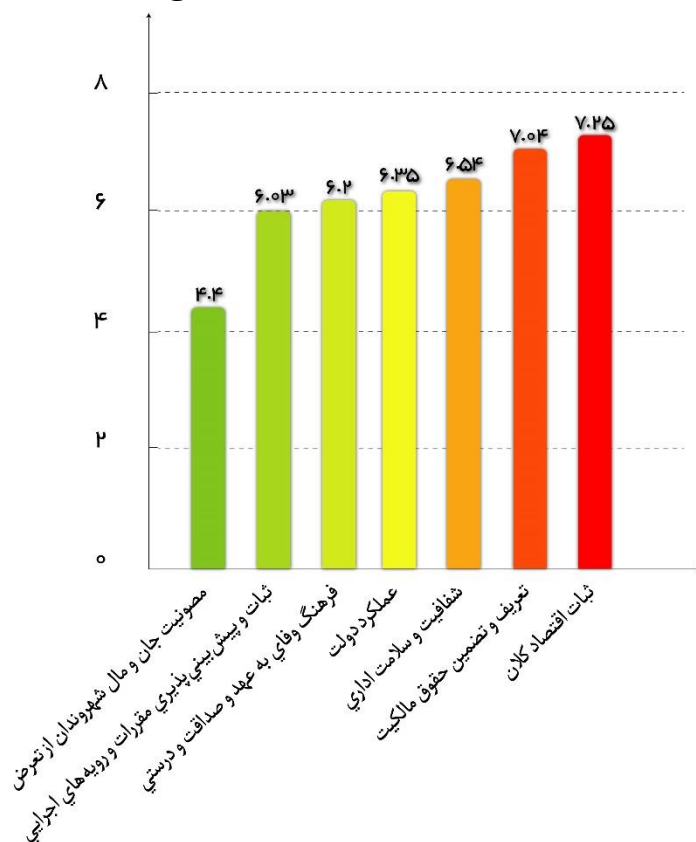
رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس ارزیابی نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری

همچنان که در بخش‌های پیشین اشاره شد، هر شاخص از تعدادی نماگر و هر نماگر از تعدادی مؤلفه تشکیل شده است. در بخش قبل این گزارش، نتایج این پژوهش بر اساس مؤلفه‌های آماری و پیمایشی ارائه شد. در این بخش نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری ارائه می‌شود. یادآوری می‌شود در این پژوهش، هفت نماگر اصلی تشکیل‌دهنده شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به این ترتیب تعریف شده‌اند و ارزیابی کلی هر نماگر با تلفیق مؤلفه‌های آماری و پیمایشی (به صورت تأثیر ۲۰ درصدی مؤلفه‌های آماری و ۸۰ درصدی مؤلفه‌های پیمایشی) به این ترتیب بوده است:

جدول ۸. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب ارزیابی در بهار ۱۳۹۷ (۱۰، نامناسب‌ترین ارزیابی)

ارزیابی	نماگرهای شاخص امنیت سرمایه‌گذاری
۷,۲۵	نماگر ثبات اقتصاد کلان (شامل ۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماری)
۷,۰۴	نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت (شامل ۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماری)
۶,۵۴	نماگر شفافیت و سلامت اداری (شامل ۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)
۶,۳۵	نماگر عملکرد دولت (شامل ۳ مؤلفه: ۳ پیمایشی)
۶,۲۰	نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (شامل ۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماری)
۶,۰۳	نماگر ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و روبه‌های اجرایی (شامل ۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماری)
۴,۴۰	نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (شامل ۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)

نمودار ۴. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب ارزیابی در بهار ۱۳۹۷

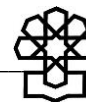

رتبه‌بندی استان‌ها به ترتیب هریک از هفت نماگر امنیت سرمایه‌گذاری برحسب بهترین تا بدترین استان‌ها، در ادامه ارائه شده است.

۱-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران براساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»

نماگر ثبات اقتصاد کلان در بهار ۱۳۹۷ با کمیّت ۷/۲۵ از ۱۰ بدترین نماگر در میان هفت نماگر دیگر ارزیابی شده است. وضعیت این نماگر در استان‌های مازندران، کهگیلویه و بویر احمد و بوشهر بهتر از بقیه استان‌ها و در استان‌های ایلام، تهران و همدان بدتر از بقیه بوده است.

در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ وضعیت این نماگر در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، هرمزگان و ایلام بهتر از بقیه استان‌ها و در استان‌های چهارمحال و بختیاری، گلستان و سمنان بدتر از بقیه بوده است. نکته قابل توجه، بدتر شدن وضعیت استان ایلام و سقوط رتبه‌بندی آن از منظر فعالان اقتصادی در این نماگر نسبت به زمستان ۱۳۹۶ است که در صورتی که در پایش‌های آتی این وضعیت تداوم داشته باشد، لازم است تا دلایل این تغییرات، به طور دقیق تحلیل شود.

جدول ۹ رتبه‌بندی استان‌ها براساس نماگر ثبات اقتصاد کلان را نشان می‌دهد.

جدول ۹. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»

رتبه	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان
۱	مازندران	۶/۵۷	۱۲	گیلان	۷/۰۱	۲۳	خراسان رضوی
۲	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۶۰	۱۳	هرمزگان	۷/۰۲	۲۴	آذربایجان شرقی
۳	بوشهر	۶/۶۶	۱۴	سمنان	۷/۰۸	۲۵	اصفهان
۴	سیستان و بلوچستان	۶/۸۳	۱۵	کردستان	۷/۰۸	۲۶	چهارمحال و بختیاری
۵	یزد	۶/۸۲	۱۶	کرمانشاه	۷/۳۴	۲۷	گلستان
۶	مرکزی	۶/۸۹	۱۷	خراسان شمالی	۷/۳۵	۲۸	آذربایجان غربی
۷	زنجان	۶/۹۰	۱۸	البرز	۷/۳۵	۲۹	همدان
۸	کرمان	۶/۹۴	۱۹	خراسان جنوبی	۷/۳۸	۳۰	تهران
۹	فارس	۶/۹۹	۲۰	خوزستان	۷/۴۰	۳۱	ایلام
۱۰	قزوین	۷/۰۰	۲۱	اردبیل	۷/۴۱		میانگین کشوری
۱۱	قم	۷/۰۱	۲۲	لرستان	۷/۵۱		

شکل ۳. وضعیت استان‌ها بر اساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»

۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

در بهار ۱۳۹۷، نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت با کمیّت ۷/۰۴ از ۱۰ دومین نماگر نامناسب و دارای وضعیت بدتر ارزیابی شده است. جدول ۱۰ رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس این نماگر در بهار ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

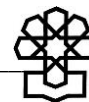
ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	آذربایجان شرقی	۶/۳۸	۱۲	گیلان	۶/۹۱	۲۳	فارس	۷/۲۱
۲	اصفهان	۶/۶۰	۱۳	البرز	۶/۹۵	۲۴	مرکزی	۷/۲۲
۳	لرستان	۶/۶۴	۱۴	زنجان	۶/۹۸	۲۵	خوزستان	۷/۳۱
۴	سمنان	۶/۶۵	۱۵	قم	۷/۰۰	۲۶	تهران	۷/۳۹
۵	یزد	۶/۷۰	۱۶	کردستان	۷/۰۰	۲۷	کرمان	۷/۴۲
۶	اردبیل	۶/۷۷	۱۷	کرمانشاه	۷/۰۲	۲۸	کهگیلویه و بویراحمد	۷/۴۲
۷	مازندران	۶/۸۰	۱۸	خراسان رضوی	۷/۰۶	۲۹	چهارمحال و بختیاری	۷/۵۴
۸	بوشهر	۶/۸۷	۱۹	آذربایجان غربی	۷/۰۶	۳۰	خراسان شمالی	۷/۵۴
۹	همدان	۶/۸۸	۲۰	ایلام	۷/۱۱	۳۱	سیستان و بلوچستان	۷/۷۵
۱۰	قزوین	۶/۹۱	۲۱	هرمزگان	۷/۱۸		میانگین کشوری	۷/۰۴
۱۱	خراسان جنوبی	۶/۹۱	۲۲	گلستان	۷/۱۹			

شکل ۴. وضعیت استان‌ها بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»

نماگر شفافیت و سلامت اداری، شامل ۴ مؤلفه است که همه آنها به صورت پیمایشی محاسبه شده‌اند. جدول ۱۱ رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس این نماگر را در پایش بهار ۱۳۹۷ نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که وضعیت استان‌های مرکزی، اردبیل و آذربایجان شرقی مناسب‌ترین و استان‌های تهران، خوزستان و

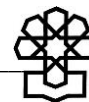
البرز نامناسب‌ترین ارزیابی را از منظر فعالان اقتصادی هر استان در این نماگر کسب کرده‌اند. در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ «شفافیت و سلامت اداری» در استان‌های مرکزی، سیستان و بلوچستان و اردبیل واجد مناسب‌ترین و استان‌های البرز، تهران و گلستان واجد نامناسب‌ترین ارزیابی بوده است.

جدول ۱۱. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	مرکزی	۶/۰۳	۱۲	کرمان	۶/۴۸	۲۳	خراسان رضوی	۶/۶۵
۲	اردبیل	۶/۱۸	۱۳	اصفهان	۶/۴۸	۲۴	قزوین	۶/۶۶
۳	آذربایجان شرقی	۶/۳۳	۱۴	سمنان	۶/۵۰	۲۵	یزد	۶/۶۹
۴	خراسان جنوبی	۶/۳۶	۱۵	همدان	۶/۵۱	۲۶	ایلام	۶/۷۱
۵	چهارمحال و بختیاری	۶/۳۹	۱۶	هرمزگان	۶/۵۱	۲۷	مازندران	۶/۷۴
۶	سیستان و بلوچستان	۶/۴۲	۱۷	فارس	۶/۵۷	۲۸	گلستان	۶/۷۶
۷	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۴۲	۱۸	لرستان	۶/۵۷	۲۹	البرز	۶/۷۸
۸	خراسان شمالی	۶/۴۲	۱۹	کرمانشاه	۶/۶۲	۳۰	خوزستان	۶/۸۳
۹	زنجان	۶/۴۴	۲۰	گیلان	۶/۶۳	۳۱	تهران	۶/۹۲
۱۰	قم	۶/۴۷	۲۱	کردستان	۶/۶۴		میانگین کشوری	۶/۵۴
۱۱	آذربایجان غربی	۶/۴۷	۲۲	بوشهر	۶/۶۴			

شکل ۵. وضعیت استان‌ها بر اساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»

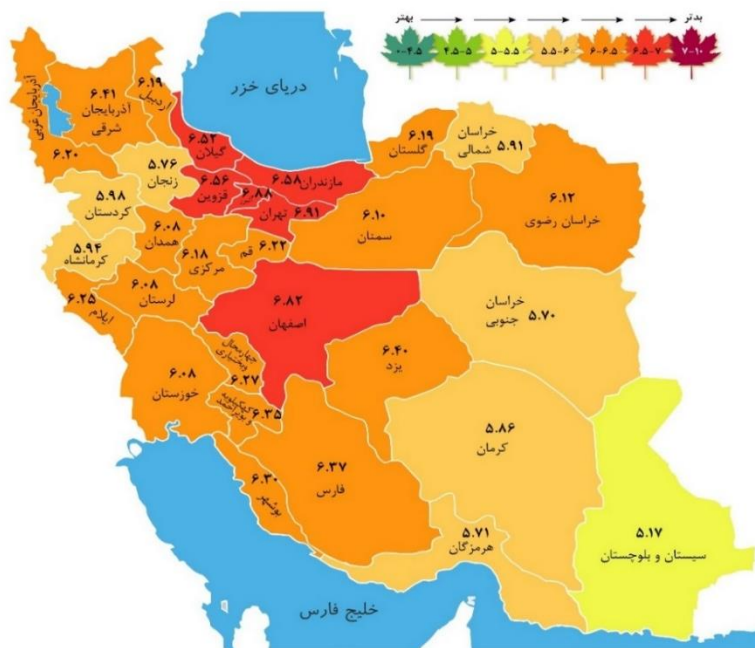

۵-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، دارای بیش‌ترین مؤلفه (۹ مؤلفه) در میان هفت نماگر دیگر است که بیش از نیمی از آنها پیمایشی هستند. این نماگر در بهار ۱۳۹۷ در رتبه پنجم نامناسب‌ترین نماگر بوده است در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ در رتبه دوم نامناسب‌ترین‌ها قرار داشت که نشان‌دهنده مناسب شدن نسبی این نماگر (یا بدتر شدن نسبی سایر نماگرها) نسبت به فصل قبل دارد. وضعیت این نماگر در فصل بهار ۱۳۹۷ در جدول ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۱۳. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان
۱	سیستان و بلوچستان	۵/۱۷	۱۲	سمنان	۶/۱۰	۲۳	فارس
۲	خراسان جنوبی	۵/۷۰	۱۳	خراسان رضوی	۶/۱۲	۲۴	یزد
۳	هرمزگان	۵/۷۱	۱۴	مرکزی	۶/۱۸	۲۵	آذربایجان شرقی
۴	زنجان	۵/۷۶	۱۵	گلستان	۶/۱۹	۲۶	گیلان
۵	کرمان	۵/۸۶	۱۶	اردبیل	۶/۱۹	۲۷	قزوین
۶	خراسان شمالی	۵/۹۱	۱۷	آذربایجان غربی	۶/۲۰	۲۸	مازندران
۷	کرمانشاه	۵/۹۴	۱۸	قم	۶/۲۲	۲۹	اصفهان
۸	کردستان	۵/۹۸	۱۹	ایلام	۶/۲۵	۳۰	البرز
۹	خوزستان	۶/۰۸	۲۰	چهارمحال و بختیاری	۶/۲۷	۳۱	تهران
۱۰	همدان	۶/۰۸	۲۱	بوشهر	۶/۳۰		میانگین کشوری
۱۱	لرستان	۶/۰۸	۲۲	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۳۵		

شکل ۷. وضعیت استان‌ها بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»

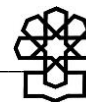
۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها

پس از استخراج مؤلفه‌های پیمایشی و آماری، اکنون با تلفیق این مؤلفه‌ها، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ را ارائه می‌کنیم. بر اساس پژوهش پشتوانه گزارش حاضر، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری، با محاسبه میانگین وزنی مؤلفه‌های پیمایشی و آماری با نسبت ۸۰ به ۲۰ استخراج می‌شود که بر این اساس، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در فصل بهار ۱۳۹۷ عدد ۶/۱۵ از ۱۰ (شاخص ۱۰ به معنای نامنی مطلق سرمایه‌گذاری) به‌دست آمده است. در زمستان ۱۳۹۶ شاخص امنیت سرمایه‌گذاری عدد ۵/۹۸ ارزیابی شده بود که با توجه به نوسانات نرخ ارز و تغییرات پی‌درپی و ناگهانی سیاست‌های ارزی و تجاری کشور در بهار ۱۳۹۷، بدتر شدن این شاخص در بهار ۱۳۹۷ نسبت به زمستان ۱۳۹۶ قابل پیش‌بینی بوده است. جدول ۱۶ شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶. شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس آن

(۱۰، نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	شاخص پیمایشی	شاخص آماری	شاخص ملی *
۱	خراسان جنوبی	۶/۴۹	۳/۲۴	۵/۸۴
۲	بوشهر	۶/۵۹	۳/۲۰	۵/۹۱
۳	زنجان	۶/۴۶	۳/۷۹	۵/۹۳
۴	سیستان و بلوچستان	۶/۶۸	۳/۰۰	۵/۹۴
۵	هرمزگان	۶/۶۱	۳/۳۸	۵/۹۶
۶	مرکزی	۶/۳۸	۴/۵۵	۶/۰۱
۷	آذربایجان غربی	۶/۶۷	۳/۴۸	۶/۰۳
۸	یزد	۶/۵۷	۳/۹۵	۶/۰۵
۹	قم	۶/۶۴	۳/۷۰	۶/۰۵
۱۰	آذربایجان شرقی	۶/۴۸	۴/۳۷	۶/۰۶
۱۱	مازندران	۶/۵۳	۴/۲۶	۶/۰۸
۱۲	سمنان	۶/۴۶	۴/۵۵	۶/۰۸
۱۳	لرستان	۶/۶۳	۳/۹۴	۶/۰۹
۱۴	کرمان	۶/۷۵	۳/۵۲	۶/۱۰
۱۵	همدان	۶/۶۲	۴/۰۵	۶/۱۱
۱۶	کردستان	۶/۶۹	۳/۸۱	۶/۱۱
۱۷	اصفهان	۶/۵۷	۴/۴۶	۶/۱۵
۱۸	کرمانشاه	۶/۷۶	۳/۷۱	۶/۱۵
۱۹	اردبیل	۶/۵۲	۴/۷۷	۶/۱۷
۲۰	فارس	۶/۷۳	۳/۹۷	۶/۱۸
۲۱	خراسان رضوی	۶/۷۱	۴/۰۹	۶/۱۹
۲۲	گیلان	۶/۵۷	۴/۷۲	۶/۲۰
۲۳	قزوین	۶/۶۲	۴/۵۸	۶/۲۱

ردیف	استان	شاخص پیمایشی	شاخص آماری	شاخص ملی *
۲۴	خراسان شمالی	۶/۵۵	۵/۰۰	۶/۲۴
۲۵	گلستان	۶/۷۹	۴/۱۳	۶/۲۶
۲۶	خوزستان	۶/۷۶	۴/۶۳	۶/۳۳
۲۷	کهگیلویه و بویر احمد	۶/۷۹	۴/۶۳	۶/۳۶
۲۸	البرز	۶/۸۶	۴/۶۸	۶/۴۲
۲۹	چهارمحال و بختیاری	۶/۱۸	۵/۰۸	۶/۴۶
۳۰	ایلام	۶/۹۷	۴/۴۶	۶/۴۷
۳۱	تهران	۶/۱۸	۵/۹۹	۶/۶۴
	جمع	۶/۶۵	۴/۱۸	۶/۱۵

* شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری ترکیب ۲ شاخص پیمایشی و آماری.

جدول ۱۶ نشان می‌دهد بر اساس فروض و تعاریف این پژوهش، مناسب‌ترین استان‌ها از نظر امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر و زنجان، و نامناسب‌ترین استان‌ها از نظر امنیت سرمایه‌گذاری، به ترتیب استان‌های تهران، ایلام و چهارمحال و بختیاری بوده است.

شکل ۱۰. شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

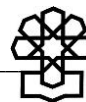
۱. اطلاعات استخراجی از جدول ۱۶ (شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس آن) و مقایسه دو شاخص پیمایشی و آماری، نشانگر شکافی قابل توجه میان آمارهای رسمی (HD) و ارزیابی آن تعداد از فعالان اقتصادی که در این پایش مشارکت داشته‌اند (SD) در خصوص امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ است.^۱ از این اختلاف می‌توان نتیجه گرفت که اتکای صرف بر آمارهای رسمی ممکن است تحلیل‌ها را دچار خطا کند. علاوه بر این، در شاخص پیمایشی، افراد، تجربه، ادراک و احساسات خود را درباره مؤلفه‌ها ارائه می‌دهند که می‌تواند با واقعیت، تفاوت فاحش داشته باشد؛ همان‌طور که داده‌های آماری نیز به دلیل تورش‌های آماری می‌توانند با واقعیت فاصله داشته باشند. برای نمونه شاخص‌هایی که امنیت و تورم و رشد اقتصادی و اشتغال و کارایی می‌توانند با احساس امنیت، احساس تورم، احساس رشد و اشتغال و احساس کارایی، متفاوت باشند. شاید بتوان گفت این تفاوت‌ها، گویای شکاف میان ادعاها و نتایج واقعی عملکرد دولت از یک سو و مطالبات و انتظارات مردم از سوی دیگر، است.

۲. بررسی همبستگی بین شاخص‌های پیمایشی و آماری در این مطالعه نشان می‌دهد در استان‌ها بین این دو شاخص ارتباط چندانی وجود ندارد؛ لکن این امر ممکن است از تعداد نسبتاً کم نمونه‌ها در این مطالعه باشد. لازم است این ارتباط در گزارش فصل‌های آینده مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد.

۳. در میان نماگرهای هفت‌گانه شاخص امنیت اقتصادی در بهار ۱۳۹۷، نماگرهای «ثبات اقتصاد کلان» و «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» بدتر از بقیه و نماگرهای «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض» و «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی» بهتر از بقیه ارزیابی شده‌اند. نماگر عملکرد دولت واجد مؤلفه «اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های خارجی» است که در بهار ۱۳۹۷ همانند زمستان ۱۳۹۶ بهترین ارزیابی را در میان سایر مؤلفه‌ها داشته است و بار اصلی خوب بودن ارزیابی عملکرد دولت در این دوره را همانند دوره پیشین به عهده دارد.

۴. یک اتفاق یا رخداد در هر استان می‌تواند رتبه آن استان را در شاخص امنیت سرمایه‌گذاری تغییر دهد. برای مثال، لازم است برای همه ساکنان هر استان روشن شود بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به تصادف با تلفات یا نزاع منجر به ضرب و جرح یا حتی تغییر مسئولان استانی، باعث کاهش رتبه استان می‌شود. اعلام و جلب توجه عمومی به این شاخص می‌تواند به رقابت‌های مثبت و سازنده میان استان‌ها منجر شود و به همکاری مردم و فعالان اقتصادی و مسئولان استانی برای بهتر شدن رتبه و پیشی گرفتن از استان‌های رقیب بینجامد. برای نزدیک به وضعیت مطلوب، پیشنهاد می‌شود مسئولان و رسانه‌های

۱. لازم به یادآوری است از آنجا که تعداد فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش به حدنصاب تعیین شده (۱۱۳۰۰) نرسیده است، نتایج این تحقیق به همه فعالان اقتصادی سراسر کشور تعمیم نداده‌ایم و در تفسیر نتایج آن عبارت «از نظر مشارکت‌کنندگان در این تحقیق» را به‌کار برده‌ایم.

ملی و استانی رتبه‌بندی استان‌ها در این گزارش را برای مردم تشریح کرده و اهتمام عمومی را برای بهتر شدن وضعیت استان خود در فصل آینده، برانگیزند و نشان دهند مسئولیت اجتماعی در بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در هر استان مؤثر است. نیل به این هدف، مستلزم فرهنگ‌سازی است.

۵. در رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس داده‌های آماری، شاهد نوعی پراکندگی استان‌های برخوردار و کم‌تر برخوردار در پایین و بالای فهرست هستیم. برای مثال تهران در کنار دو استان کمتر برخوردار، در پایین و بالای فهرست قرار دارد؛ به عبارت دقیق‌تر، تهران در کنار سه استان کم‌تر برخوردار (ایلام، کهگیلویه و بویراحمد و چهارمحال و بختیاری) قرار گرفته که این امر می‌تواند به دلیل پراکندگی و تنوع مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری باشد. از طرف دیگر توجه به این نکته لازم است که هرچند یک بنگاه اقتصادی که در یک استان خاص فعالیت می‌کند، اما از مؤلفه‌های شکل‌دهنده امنیت سرمایه‌گذاری در دیگر استان‌ها می‌تواند متأثر باشد. برای مثال، مواد اولیه را از استانی دیگر خریده و چک برگشتی دارد یا برای انعقاد قراردادی به استان دیگر رفته و منجر به تصادف شده و یا محصولش را در جای دیگری فروخته و خلف وعده صورت گرفته و مواردی نظیر اینها. به عبارت دیگر نوعی درهم تنیدگی ملی وجود دارد که ایفای مسئولیت اجتماعی آحاد افراد در یک استان فقط شاخص آن استان را بهبود نمی‌بخشد، بلکه آثار جانبی مثبت برای سایرین به طور مستقیم و غیرمستقیم دارد.

۶. جداول ۹ تا ۱۵ که رتبه‌بندی استان‌ها از نظر نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهند، قابل توجه بوده و واجد آموزه‌هایی برای سیاست‌گذاری است. برای مثال، استان سیستان و بلوچستان در نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» بدترین استان و در نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی» بهترین استان ارزیابی شده که نکته‌ای قابل توجه است. در همین نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»، دو استان تهران و البرز از همه بدتر ارزیابی شده‌اند.

۷. در نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض، استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، تهران و البرز همدان و ایلام بدترین و استان‌های بوشهر، خراسان جنوبی و مازندران در جایگاه بهترین قرار گرفته‌اند که با توجه به اینکه مؤلفه‌های این نماگر بیش‌تر آماری هستند، این پراکندگی می‌تواند معنادار باشد.

۸. دو مؤلفه «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده‌شده» و «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده‌شده» مجدداً و همانند گزارش زمستان ۱۳۹۶، بدترین ارزیابی را در میان همه مؤلفه‌ها به خود اختصاص داده‌اند که نکته‌ای قابل توجه است. ضروری است مسئولان کشوری و استانی در عمل به وعده‌های خود بیش‌تر همت کنند و در صورتی که احتمال تحقق وعده‌ای را اندک می‌دانند، از اعلام آن اجتناب کنند.

منابع و مآخذ

الف) پرسشنامه‌ها

۲۷۵۱ پرسشنامه تکمیل شده توسط فعالان اقتصادی از سراسر کشور (فایل‌های پرسشنامه‌ها در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی - گروه مطالعات محیط کسب و کار)، محفوظ است.

ب) کتب، مقالات و گزارش‌ها

۱. حسین‌زاده‌بحرینی، محمدحسین و سیدسعیدملک‌الساداتی. «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹.
۲. دسوتو، هراندو، راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶.
۳. سیاح، سید امیر. «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب‌وکار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳، مجلس و راهبرد، سال بیست‌وسوم، ش ۸۵، بهار ۱۳۹۵.
۴. سیاح، سیدامیر و دیگران. «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (ویرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت ۱۳۹۷.
۵. مرکز آمار ایران، سالنامه سال ۱۳۹۵، تهران، مرکز آمار ایران، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی، ۱۳۹۷.
۶. مرکز آمار و اطلاعات قوه قضائیه (معاونت آمار و اطلاعات)، سالنامه آماری قوه قضائیه ۱۳۹۵ (جلد ۱)، ۱۳۹۶.
۷. سیاح، سیدامیر و ایمان، تهرانی. «پایش امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری» (ویرایش اول)، شماره مسلسل ۱۶۰۶۱، شهریور ۱۳۹۷.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۱۸۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۲. بهار ۱۳۹۷

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین کنندگان: سیدامیر سیاح، ایمان تهرانی

همکاران: امین قنبری، زهرا نعیمی

ناظران علمی: جعفر خیرخواهان، یدا... دادگر، ابوالفضل پاسبانی صومعه، موسی شهبازی غیائی

ویراستار تخصصی: احمد مرکزالمیری

واژه‌های کلیدی:

۱. امنیت سرمایه‌گذاری

۲. محیط کسب‌وکار

۳. حقوق مالکیت

۴. شفافیت

۵. فعالان اقتصادی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۹/۲۴